

Tijdschrift over de Migrantenproblematiek
driemaandelijks

V.U.: D. Dumlugöl
Sergeysstr. 4, 3020 Herent

Dossier : Opleiding en Vorming van Migrantenjongeren

BAREEL

75 fr

jg 10 nr 37 april 1987

Bareel

een uitgave van v.z.w.
V.O.CO.M.

Hoofdredacteur :
Mil Vervliet

Redactie :
Miek Aerts, Veerle Hobin,
Mark Maes, Luk Michiels,
Eliane Peytier, Piet Van
Avermaet, Lode Van Loock.

Medewerkers :
Sarie Abdeslam, Frank Caestecker, Jan De Staelen,
Frank Moulaert, Mark Naudts,
Johan Proot, Hugo Swinnen,
Johan Wauters.

Foto's :
Johan Proot, Jan De Staelen,
Paul Van Wouwe, Pascal,
Piet Van Avermaet.

Tekeningen :
Guido Holemans.

Druk :
De Vrikkers, Antwerpen.

Redactie en administratie :
Pol Kongs
Poststraat 156
1030 Brussel
tel. 02/217.11.38

In hoofdzaak hebben we
het in dit nummer over de
de opleiding en vorming
van migrantenjongeren,
een probleem dat al ja-
ren verwaarloosd werd.

L. Van Loock geeft een
overzicht van de be-
staande vormingsmoge-
lijkheden en schetst
de problematiek. p. 3.

Maar er zijn nieuwe
perspektieven ! Mini-
ster van Onderwijs en
Permanente Vorming, T.
Kelchtermans, heeft een
beleidsnota uit betref-
fende de situatie van
de tweede en derde ge-
neratie migranten. Wel-
ke maatregelen denkt
hij te nemen ? En wat
denken wij van die
plannen ? Een eerste
commentaar p. 14.

Tenslotte trok Bareel
ook naar Sint-Niklaas
en als we iets uit onze
jeugd onthouden hebben,
is het wel dat we er
zoveel mogelijk moesten
vragen. p. 18.

Verder: de geschied-
kundige kroniek over
de rekrutering van
vreemde arbeidskrachten
(p.22), de aktie Stem-
recht '88 (p.24), een
aktieplan tegen het ra-
cisme (p.27) en een
uitgebreid hoofdstuk
Dokumentatie (p.28).
Maar dat alles natuur-
lijk niet voor u zich
er van vergewist hebt
dat uw jaarabonnement
voor '87 al betaald is !

Abonnementen :

Je kunt je abonneren op Bareel door overschrijving
van 300 fr. op rekeningnummer 001-0967311-06 met
vermelding 'abonnement Bareel'. In dat geval krijg
je de volledige jaargang thuis bezorgd.

ONVOLDOENDE OPLEIDING IS STRUIKELBLOK VOOR MIGRANTENJONGEREN

Knelpunten (1)

Uit de West-Europese literatuur over de
situatie van migrantenjongeren blijkt
dat er drie grote 'probleemzones' kunnen
geduid worden : problemen i.v.m. skola-
risatie, problemen i.v.m. de toegang tot
de beroepsopleiding en problemen i.v.m.
de toegang tot de arbeidsmarkt.
Deze problemen blijken bovendien samen
te lopen op wat men zou kunnen noemen
het 'sociaal, professioneel en cultureel
integratieniveau'. We proberen in dit
niveau enkele nuanceringen aan te bren-
gen.

Familie en school

De familie, als referentiekader en kul-
tuurverzoener, speelt een enorm belang-
rijke rol in de oriëntatie, motivatie
en het schoolsucces van de jongere. De
schoolprestaties van de jongere zijn bo-
vendien in grote mate afhankelijk van
de kennis van de onderwijstaal, het
tijdstip van aankomst in het gastland
(oudere kinderen hebben het duidelijk
moeilijker dan opgroeiende kinderen) en
de voorschoolse inschakeling.

Alle analyses duiden dezelfde oorzaken
aan voor het lage beroepsniveau van mi-
grantenjongeren: ontmoediging door mis-
lukking of weinig succes leidt tot het
vroegtijdig verlaten van de school; de
familie wil dikwijls dat de jongere snel
aan het werk gaat; de schooloriëntering

drijft deze jongeren naar minder moei-
lijke, praktische opleidingen; de ruim-
telijke segregatie (ghetto's) bemoei-
lijkt het aanleren van de onderwijstaal.

School en beroepsopleiding

De toegang tot een beroepsopleiding
wordt sterk bepaald door het succes op
school. Men evolueert dikwijls van mis-
lukking naar mislukking.

Voor diegenen die verder studeren,
blijven er specifieke moeilijkheden be-
staan, zoals het onvoldoende kennen van
de onderwijstaal. We moeten hier opmer-
ken dat de dominerende cultuur de nei-
ging heeft om 'zwakkere' culturen te
verdringen. Dat is niet alleen het ge-
val met de migrantenkultuur, maar ook
met de boerenkultuur, de arbeiderskul-
tuur, Ten behoeve van deze zwak-
kere groepen heeft men compenserende
maatregelen genomen, maar dat zijn geen
specifieke maatregelen voor elke groep,
maar maatregelen voor een 'testkatego-
rie'.

Er bestaan aardig wat parallelle cir-
cuits, gefinancierd door de regeringen
van de herkomstlanden. Voor velen
blijkt dat een alibi om geen werk te
maken van specifieke vormingsprojecten.

Beroepsopleiding en werk

Het ontbreken van vorming leidt tot
niet-gekwalficeerde arbeidskrachten.
Vraag is dan ook of de jonge migranten

niet eenzelfde plaats gaan innemen als hun ouders, met als bijkomend nadeel dat het aantal arbeidsplaatsen op dit niveau voortdurend daalt en de diskriminatie bij aanwerving toeneemt.

De migrantenjongeren in Vlaanderen

In 1981 verbleven in Vlaanderen 122.018 migrantenjongeren (2) of 5,9 % van de bevolkingslaag in Vlaanderen. Van deze jongeren zijn er 16.262 Italiaan (13,3 %) 21.054 Turk (17,3 %) en 19.908 Marokkaan (16,3 %).

Opmerkelijk is dat ongeveer één derde van de vreemdelingen in België geboren zijn, namelijk 320.399, waarvan 87.333 in Vlaanderen op een totale vreemde bevolking in Vlaanderen van 232.544 personen. Dit betekent dat nu meer dan 75 % van de jongeren die op de basisschool zitten en meer dan 60 % van diegenen die het secundair onderwijs volgen, in België zijn geboren. Kunnen we hier nog van migranten spreken?

Migrantenjongeren in het onderwijs

Algemene situatie

In het schooljaar '81/'82 waren er, op een totaal van 386.100 leerlingen, 50.042 vreemde kinderen ingeschreven in het kleuteronderwijs in België.

Tijdens datzelfde schooljaar waren er in het lager onderwijs in Vlaanderen 26.019 leerlingen van vreemde herkomst op een totaal van 462.674 (5,6 %); in het secundair onderwijs waren er 18.027 vreemde leerlingen op een totaal van 499.841 leerlingen (3,6 %).

In het schooljaar '79/'80 bevonden zich bovendien nog 826 leerlingen van vreemde herkomst in het Bijzonder Onderwijs in Vlaanderen (3,5 % van het totaal).

Verdeling volgens nationaliteit over de verschillende studierichtingen

49,5 % van de jonge autochtonen volgen de algemene studierichtingen, tegenover 38,5 % van de jonge vreemdelingen. In het technisch onderwijs zijn deze ver-

houdingen 30,1 % en 25,7 %, terwijl in het beroepsonderwijs de cijfers respectievelijk 20,4 % en 35,8 % zijn.

Dit overzicht zou onvolledig zijn indien we hier niet de cijfers vermelden van de personen die de cursus Sociale Promotie volgden. In Vlaanderen volgde 5.703 leerlingen deze cursus, waarvan ongeveer 2.800 van vreemde herkomst.

Tabel 1: Verdeling van leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs over de verschillende studierichtingen, volgens nationaliteit ('81/'82)

	Algemeen	Technisch	Beroeps
Belg	238.954	145.076	98.640
Vreemdeling	6.844	4.602	6.400
Totaal	245.798 (49,1 %)	149.678 (29,9 %)	105.040 (21,0 %)
Alg. tot.	500.516 (100 %)		

Bron: Direction Générale de l'organisation des études, Etudes et Documents '82, Statistisch jaarboek van het onderwijs, 1981-1982.

Migrantenjongeren en werk (3)

Over de beroepswerkzaamheden van jongeren van buitenlandse afkomst - in zoverre ze al tot de arbeidsmarkt zijn toegetreden - zijn helaas enkel gegevens uit 1977 beschikbaar. Hieruit blijkt dat het aantal werkenden (49,3 %) op dat moment iets lager lag dan bij de korresponderende groep Belgische jongeren (50,7 %). Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door het feit dat buitenlandse meisjes in geringere mate deelnemen aan het beroepsleven. Over het kwalifikatieniveau van deze jongeren zijn geen erg gedetailleerde gegevens beschikbaar, maar het is wel duidelijk dat het over het algemeen veel lager is dan dat van Belgische jongeren en dat het niet erg verschilt van dat van de migranten van de eerste generatie op het moment van hun immigratie. Er is

onder de migrerende werknemers in België dus een geringe sociale mobiliteit.

De steeds snellere verslechtering van de werkgelegenheidssituatie in de afgelopen jaren heeft geleid tot een sterke steiging van het aantal werklozen onder de jongeren in het algemeen: in 1974 vormden de werkloze jongeren 20,5 % van het totaal aantal werklozen; nu is dat 30 %.

Maar de jongeren van buitenlandse afkomst zijn extra kwetsbaar op de arbeidsmarkt, zowel doordat zij over weinig beroepskwalifikaties beschikken als door het feit dat het buitenlanders zijn. Zo is het indexcijfer van de werkloosheid onder de jongeren in het algemeen (basis 100 in 1974) gestegen tot 546 in 1984. Voor jongeren van buitenlandse afkomst is dit cijfer echter 703 in 1984.

Bovendien worden niet alle nationaliteiten even zwaar getroffen door de werkloosheid. In 1984 was 18 % van de beroepsbevolking onder 25 jaar werkloos, tegen 26,6 % van de buitenlandse jongeren. Maar dat percentage bedroeg wel 35,5 % bij jongeren van Turkse origine. Hierbij moet worden aangetekend dat het aantal mensen dat geregistreerd staat als werkloze slechts een gedeelte vormt van het aantal werkzoekenden: tot die laatste categorie behoorden 29 % van de Belgische jongeren, 42,4 % van de buitenlandse jongeren, 50,1 % van de Marokkaanse jongeren en 56,6 % van de Turkse jongeren (zie tabel 2, blz. 6).

foto Pascal

Analyse van de probleemzones

De overgang tussen school en werk

In België vindt een heel groot deel van de beroepsopleiding van jongeren plaats binnen het schoolstelsel zelf. Naar schatting volgen bijna 50.000 buitenlandse jongeren tussen 14 en 24 jaar een beroepsopleiding in de vorm van schoolonderwijs. Alle statistische onderzoeken naar de schoolkeuze na het basisonderwijs geven duidelijk aan dat buitenlandse jongeren naar verhouding sterker vertegenwoordigd zijn in het secundair beroepsonderwijs dan Belgische jongeren en dat zij dus in een eerder stadium worden voorbereid op de toetreding tot de arbeidsmarkt.

Het is paradoxaal te moeten konstaten dat er in een land als België dat zich er op beroemt één van de meest ontwikkelde stelsels voor technisch en beroepsonderwijs ter wereld te hebben, maar nauwelijks onderzoek is gedaan naar het functioneren, de doeltreffendheid en de resultaten van dit onderwijs.

Zo zijn er belangrijke verschuivingen waarneembaar tussen de werkelijke waarde van de diploma's op de arbeidsmarkt en de officiële waarde ervan, zonder dat dit leidt tot een herdenken van de opleidingsbeginselen van het beroepsonderwijs. De waarde van een schooldiploma op de arbeidsmarkt is gedaald.

In 1983 heeft de regering maatregelen genomen om de leerplicht te verlengen tot 18 jaar. Daar kan op verschillende wijzen aan voldaan worden.

De wet op de leerplicht van 29/5/83 maakt dat alle jongeren voltijds leerplichtig zijn tot het jaar dat ze vijftien worden. Daarna bestaat er een deeltijdse leerplicht. Dat betekent dat ze verder voltijds school lopen, onderwijs met een beperkt leerplan volgen of deeltijdse vorming, die hen voorbereidt op de uitoefening van een beroep.

Deze laatste twee mogelijkheden werden voorzien om jongeren uit het beroeps- of technisch onderwijs een persoonlijke ont-

wikkeling mee te geven en tegelijkertijd een geleidelijke inschakeling op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Veel van deze jongeren zien het niet meer zitten op school, maar kunnen evenmin direkt op de arbeidsmarkt terecht. Ze wensen zich

wel op die arbeidsmarkt aan te dienen, want werkloos thuis blijven zitten met alle verveling vanden willen ze beslist vermijden.

Tabel 2: Uitkeringsgerechtigde, volledig werkloze en werkzoekende jongeren, volgens nationaliteit op 30/9/84. Het Rijk. (4)

	bevolking 15 - 25 j.	aktieve bevolking (geschat)	uitk. voll. werklozen	werk- zoekenden (geschat)	verhouding werklozen/ aktieven	verhouding werkzoeken- den/aktiev.
<u>Belgen</u>	1.426.184	723.000	130.433	209.800	18,0 %	29,0 %
<u>Vreemde jon- geren</u>	159.885	79.000	21.000	33.500	26,6 %	42,4 %
<u>Italianen</u>	53.574	26.500	7.883	12.500	29,7 %	47,2 %
<u>Spanjaarden</u>	12.711	6.250	1.149	1.850	18,4 %	29,6 %
<u>Marokkanen</u>	19.946	9.850	1.384°	5.000	14,1 %	50,1 %
<u>Turken</u>	13.096	6.450	2.291	3.650	35,5 %	56,6 %
<u>Totaal</u>	1.586.069	802.000	151.433	243.300	18,9 %	30,3 %

Tabel 3: Uitkeringsgerechtigde, volledige werkloze en werkzoekende jongeren, volgens nationaliteit op 30/9/84. Het Vlaams Gewest. (4)

	bevolking 15 - 25 j.	aktieve bevolking (geschat)	uitk. voll. werklozen	werk- zoekenden (geschat)	verhouding werklozen/ aktieven	verhouding werkzoeken- den/aktiev.
<u>Belgen</u>	897.079	475.500	79.633	126.400	16,7 %	26,6 %
<u>Vreemde jon- geren</u>	39.745	19.650	3.718	6.450	18,9 %	32,8 %
<u>Italianen</u>	5.869	2.900	849	1.350	29,3 %	46,5 %
<u>Spanjaarden</u>	2.325	1.150	292	465	25,4 %	40,4 %
<u>Marokkanen</u>	4.744	2.350	378°	1.150	16,1 %	48,9 %
<u>Turken</u>	6.209	3.100	1.085	1.720	35,0 %	55,5 %
<u>Totaal</u>	936.824	495.150	83.351	132.850	16,8 %	26,8 %

Bronnen: kolom 1: N.I.S., kolom 3: R.V.A., kolommen 2, 4, 5 en 6: berekeningen. De schatting van de actieve, jonge beroepsbevolking is gebaseerd op de socio-ekonomische en-enquête van 1977. De schatting van het aantal werkzoekenden is gebaseerd op de berekeningen van de RVA die het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen op 63 % van het aantal werkzoekenden schat.

° Deze cijfers liggen erg laag, omdat Marokkaanse jongeren geen recht hebben op wacht-vergoedingen volgens de huidige interpretatie van artikel 124 van de werkloosheidsreglementering.

1. Deeltijds leren

In het schooljaar 85/86 schreven zich 1.376 leerlingen in bij de 48 centra voor deeltijds onderwijs (58 % in het vrij onderwijs, 18 % in het officieel gesubsidieerd onderwijs en 24 % in het rijks onderwijs). Ongeveer 30 % van die jongeren was ook werkelijk tewerkgesteld.

Het A.C.W. dat een aantal dergelijke projecten voorzien had, zag haar projecten hierin ingeschakeld. Het HIVA maakte van dit A.C.W.-opzet een evaluatieverslag (5).

Hoewel migrantenjongeren sterk vertegenwoordigd zijn in de groep die men met het deeltijds leren/deeltijds werken probeert te bereiken, blijken ze bijna niet aan de bak te komen. In het schooljaar 84/85 was slechts één op tien deelnemers van vreemde nationaliteit. Van de tien vreemdelingen die men in het rapport terugvond, waren er 8 Italiaan,

één was Nederlander, één Duitser. De organisatoren wijten deze ondervetegenwoordiging aan verschillende redenen. De invloed van de omgeving kan bepalend zijn: worden deze jongeren in dezelfde mate gestimuleerd door hun ouders of door de school als Belgische jongeren? Kennen ze de mogelijkheden waarvan ze gebruik kunnen maken? Daarnaast spelen persoonlijke motieven. En de hand wordt ook in eigen boezem gestoken: de kanalen om deze jongeren te bereiken zijn onvoldoende gekend en gebruikt. Tenslotte bleek dat jongeren die in het project les volgden, vaak tewerkgesteld werden binnen de eigen kristelijke zuil of bij een parastatale. Dat migrantenjongeren voor dit laatste niet in aanmerking komen, maakt hun deelname aan het hele opzet er niet gemakkelijker op. Hun arbeidsmarktpositie is zo al belabberd: leeftijd, scholing en nationaliteit spelen in hun nadeel.

foto JP

Dit laatste wordt erg duidelijk als we de globale gegevens van het schooljaar 85/86 doorlichten en bij het *Experiment Deeltijds Onderwijs* zoeken naar migrantenaanwezigheid. 90 % van de jongeren die aan het programma E.D.O. deelnemen, zijn van Belgische nationaliteit (1248), 3,8 % van Turkse (46), 1,7 % van Marokkaanse (24). De Italiaanse jongeren maken 2 % uit (27).

Verder leren de gegevens dat van de Marokkaanse jongeren 21 op 24 niet werkten. Van deze 21 waren er 13 niet ingeschreven bij de R.V.A. en 7 niet uitkeringsgerechtigd. Van de 46 Turkse jongeren werkten er 41 niet; 23 waren niet ingeschreven bij de R.V.A. en 6 niet uitkeringsgerechtigd. Van de 27 Italiaanse jongeren werkten er 22 niet en van deze 22 was de helft uitkeringsgerechtigd en zes jongeren waren niet ingeschreven bij de R.V.A.

Toch willen we eindigen met een optimistische noot. Na veel omzwervingen werd het project *'Lerend werken'* van vzw Foyer sinds september '86 als E.D.O. erkend. In het schooljaar 85/86 volgden daar 34 leerlingen de kursussen (80 % niet-E.G.-ers, 10 % Belgen, 10 % E.G.-ers).

2. Het Europees pilootproject 'Alternierend leren'

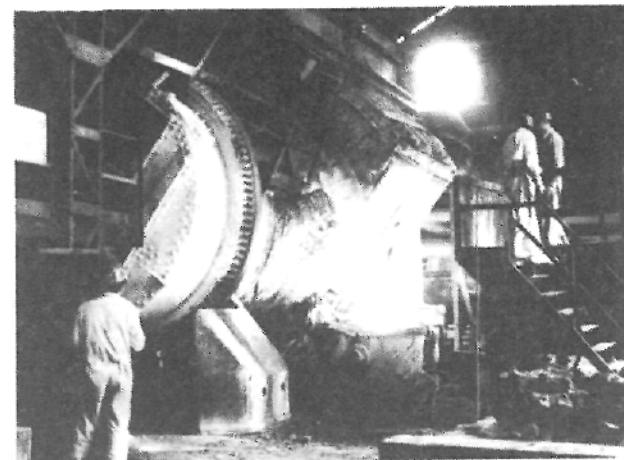
"Het experiment 'alternierend onderwijs' ter verbetering van de voorbereiding van jongeren op het arbeidsproces en ter vergemakkelijking van de overgang van de school naar beroepsleven', dat plaats vindt in coöperatie met de Europese Gemeenschap sinds september 1983, biedt de jongeren tussen 16 en 25 jaar de mogelijkheid een alternierende opleiding te volgen, d.w.z. deeltijds als werknemer en deeltijds als kursist.

Het experiment is gelokaliseerd in het zuidelijk deel van West-Vlaanderen en in Limburg (noord-zuidas), twee gebieden met een hoge (jeugd)werkloosheid.

Een groot aantal jongeren die vaak te vroeg de school verlaten hadden om allerlei redenen, schoolverlaters en werklozen die in de genoemde regio's woonachtig zijn, komen voor dit project in

aanmerking. Door het systeem van alternerend leren poogt men hen een passende kwalifikatie of bijscholing te bezorgen, zodat hun kansen op tewerkstelling - o.m. in de betrokken bedrijven - aanzienlijk verhogen. Van 1 september 1984 af werd de leeftijdsgrens voor de toegang op 18 jaar gesteld. De kursussen gaan door in het onderwijs voor sociale promotie." (6)

Het *alternierend leren* is dus een pilootproject dat een antwoord poogt te geven op de kritiek, geuit op het E.D.O. waar bij twee derden van de leerlingen werkloos blijft. Via een financiële injectie in de sectoren bouw, textiel en metaal - aan een patroon die een deeltijds leerplichtige aanwerft, wordt 87.500 fr. toegekend - trachtte het beleid de tewerkstelling van jongeren op te voeren.

Streefdoel was 400 jobs. Slechts 246 jongeren werden in zo'n project tewerkgesteld (kostprijs 21,5 miljoen fr.). De participatie van migrantenjongeren aan het project vertoont eenzelfde tendens: op 100 deelnemende jongeren zijn er 4,5 Italiaan, 1,5 Spanjaard en Turk en 1 Nederlander. In totaal zijn 10 van de 100 van vreemde nationaliteit.

3. Sekundair onderwijs voor sociale promotie (7)

De plaatsen in het onderwijs voor sociale promotie (avondkursussen met dezelfde traditionele doelstellingen als het technisch en beroepsonderwijs op secundair niveau) zijn in principe bestemd

voor jongeren van 18 jaar. In 1982 namen in Wallonië ongeveer 10.000 buitenlandse jongeren deel aan de kursussen op een totaal van 85.000 leerlingen.

In het nederlandstalig onderwijs volgden 5.703 leerlingen van vreemde nationaliteit cursus sociale promotie. Ongeveer 2.800 van hen waren immigrantenkinderen.

Er is nog geen onderzoek verricht naar de doelmatigheid van dit type onderwijs voor migranten en ook hier lopen de meningen sterk uiteen. Over het algemeen wordt er op gewezen dat het percentage uitvallers tijdens de opleiding erg hoog is (60 %). Dit cijfer stemt ook overeen met de ervaringen opgedaan in de twee kursussen sociale promotie die opleiden tot 'migrantenanimator', opgezet in Antwerpen en Limburg. In Antwerpen wordt deze cursus georganiseerd door het C.B.W. via de L.B.C. en in Limburg door het P.O.G. via het rijksonderwijs (K.T.A. Genk). Na vier jaar cursus, specifiek voor migrantenjongeren, blijkt de interesse van de jongeren zelf sterk af te zakken. Redenen hiervoor kunnen zijn de onvoldoende kennis van het Nederlands - kennis van het Nederlands is een voorwaarde om de cursus met succes te kunnen volgen en beëindigen - en het ontbreken van voldoende beroepsmogelijkheden na de beëindiging van de cursus.

4. Leerovereenkomsten

Jongeren van 14 jaar en ouder kunnen een beroepsopleiding volgen in de vorm van 'leerovereenkomsten' die onder toezicht

staan van het Ministerie van Middenstand. Volgens deze regeling wordt er een opleiding gegeven door een kleine zelfstandige of een ambachtsman. De opleiding is in beginsel gericht op het uitoefenen van zelfstandige beroepen.

In 1982 hadden ongeveer 1.500 jongeren van buitenlandse afkomst een leerovereenkomst in sectoren als het levensmiddelenbedrijf, de machinebouw, de productie van elektrische apparaten, de bouw en de detailhandel (op een totaal van 13.000 in België). Slechts 256 personen van vreemde afkomst hadden in Vlaanderen een leerovereenkomst. Dat is 3,4 % van het totaal aantal leerovereenkomsten in Vlaanderen (7.563). Van die 256 jongeren waren er 50 van Italiaanse nationaliteit, 25 Maghrebianen en 25 Spanjaarden. Die verhouding is sinds een aantal jaren vrijwel konstant gebleven.

De kwaliteit van de opleidingen bij de leerovereenkomsten is omstreden. Sommigen beweren dat deze veel hoger ligt dan die van het beroepsonderwijs, maar volgens anderen is de kwaliteit te gering en zou een ingrijpende hervorming nodig zijn.

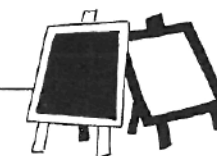
Ongeacht die uiteenlopende meningen schijnt toch de konklusie gerechtvaardigd dat deze opleidingen maar weinig garanties bieden en dat het aantal mislukkingen groot is. Het toezicht op de leerlingen is onvoldoende gewaarborgd en de jonge migranten stuiten er in de theoretische komponent van de opleiding op dezelfde kulturele moeilijkheden (beperkte kennis van de taal en alfabetisatie) als vóór die tijd op school.

Werk of werkloos

Wanneer jongeren van Belgische of vreemde afkomst de school hebben verlaten, staan hen verschillende opleidingsvoorzieningen ter beschikking om de tekortkomingen van de tot dan toe gevolgde opleidingen aan te vullen.

1. Beroepsopleiding van de R.V.A.

Bij de beroepsopleidingsactiviteiten die de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

organiseert ten behoeve van werklozen, wordt in principe geen enkel onderscheid gemaakt naar nationaliteit van de deelnemers.

In 1983 volgden bijna 7.000 jongeren zo'n opleiding. Ongeveer 800 van hen hadden een buitenlandse nationaliteit.

Tabel 4: RVA-beroepsopleidingen 83/84 voor jongeren onder 25 jaar, volgens nationaliteit.

	stagiaires RVA		totale bevolkingsgroep 15 to 25 j.*	
	aantal	%	aantal	%
Belgen	5.976	88,1	1.586.069	90,8
Vreemde jongeren	804	11,9	159.885	9,2
Italianen	454	6,7	53.574	3,1
Spanjaarden	89	1,3	12.711	0,7
Maghrebianen	61	0,9	22.889	1,3
Turken	50	0,8	13.096	0,8
andere	150	2,2	57.615	3,3
Alg. Totaal	6.780	100 %	1.745.954	100 %

Bron: R.V.A.

* cijfers van 1981

Hoewel men in het algemeen van oordeel is dat de opleidingen die door de R.V.A.

gegeven worden van goede kwaliteit zijn, is er reden om te twijfelen aan de mate waarin deze opleidingen toegankelijk zijn voor jongeren van buitenlandse afkomst.

In de eerste plaats blijkt dat laatstgenoemden vaker dan hun leeftijdsgenoten van Belgische origine terecht komen in een opleiding voor een beroep in de sekundaire sektor. Dit lijkt er op te wijzen dat bij de R.V.A., net als bij andere structuren voor beroepsopleiding, de jongeren van de tweede generatie nog altijd voor het allergrootste deel de kant opgaan van de ongekwalificeerde arbeid, wat niet erg verschilt van het werk dat hun voorgangers van de eerste generatie gedaan hebben.

Bovendien blijken Italiaanse en Spaanse jongeren in deze opleidingen oververtegenwoordigd ten opzichte van jongeren uit Noord-Afrika en Turkije. Ook deze situatie moet in verband worden gebracht met de basiskennis, die bij Noord-Afrikanen en Turken het beperkst is. Bovenop deze handicap komen dan nog de 'selectieproeven' waaraan de kandidaten zich

dienen te onderwerpen. Dat deze selectieproeven westers geïnspireerd zijn, hoeft geen betoog.

In welke mate de migrantenjongeren in de programma's van de *Observatie- en Oriëntatiecentra* aanwezig zijn, is erg moeilijk te achterhalen. Aan deze vooropleidingsprogramma's (taal, rekenen) blijken zeker in Vlaanderen erg weinig migrantenjongeren deel te nemen. Hetzelfde geldt voor de '*Projekten - Lenssens*' en de programma's '*Bijblijven*'. In al deze vooropleidings- en schakelprogramma's, specifiek bestemd voor laaggeschoolde jongeren, is de participatie van de migrantenjongeren vrijwel nihil.

Het lijkt er op dat de R.V.A. de rentabiliteit van zijn opleidingscentra zo groot mogelijk wil maken en daartoe een strenge selectie toepast op de kandidaten voor de opleidingen. Hierbij vallen de zwaksten zonder meer uit de boot. Er bestaat bij de opleidingen van de R.V.A. dus neiging tot elitisme. De kandidaten van Noord-Afrikaanse of Turkse afkomst komen bijna automatisch aan de kant te staan. En er is niet veel kans dat deze tendens in de komende jaren zal worden afgezwakt. Dit betekent feitelijk dat de R.V.A. geen rol van betekenis speelt bij het eventueel inhalen van achterstand van jonge migranten (8). Tot eenzelfde konklusie m.b.t. de Turkse arbeiders kwam ook Y. Zümbultas in 1979: in de periode 1972 - 1977 volgden 181 Turkse arbeiders een beroepsopleiding of 0,3 % van het totaal aantal mensen die een beroepsopleiding volgden (9).

We hebben hier dan ook opnieuw te maken met een structuur die niet is aangepast aan de situatie van de jongere generatie migrerende werknemers en die niet in staat is te voorzien in hun specifieke behoeften.

2. Op zoek naar alternatieven

Veel migrantenwerkingen en migrantenorganisaties die reeds lang de onaangepastheid van én de officiële vormings-

initiatieven én de beroepsopleidingen inzagen, ontwikkelden zelf initiatieven om hieraan te verhelpen.

De begeleidingsdiensten en plaatselijke migrantenwerkingen ontwikkelden taallesseninitiatieven voor niet-leerplichtige buitenlanders, naast naschoolse begeleiding voor migrantenjongeren. Projekten zoals dit van de Foyer (Lerend Werken) en van C.B.W. en P.O.G. (opleiding sociale animatoren) kwamen reeds eerder aan bod. In het kader van de Italiaanse basisbeweging A.C.L.I. ontstond de E.N.A.I.P. (*Ente Nazionale ACLI Istruzione Professionale*) die zich specifiek met beroepsopleiding en -vorming bezig houdt. In België ontwikkelden ze een aantal projecten met de steun van het Europees Sociaal Fonds.

Recent werden, in het kader van het vijfde dekreet van het Ministerie van Cultuur, projecten ontwikkeld voor alfabetisering in de moedertaal, Nederlandse taallessen en vorming. Sommige vrouwenwerkingen leggen een directe band tussen vorming en tewerkstelling via het opstarten van coöperatieven. Specifiek naar de migrantenjongeren toe tenslotte, ontwikkelde het Platform Migrantorganisaties Vlaanderen *vormingsweken rond specifieke migrantenthema's*.

BESLUIT

De opleiding en vorming van migrantenjongeren vormt duidelijk een probleem. Het jarenlang op zijn beloop laten van deze problematiek heeft de zaak alleen maar verergerd.

De school die voor de Belgische arbeidersjongeren zeer dikwijls een instelling is gebleken die de klasseverschillen in stand houdt of versterkt, is voor migrantenjongeren ronduit rampzalig gebleken. Slechte, tekortschietende scholing leidt tot weinig beroepskwalificatie, leidt snel tot werkloosheid en beperkte beroepsmogelijkheden. Migrantjongeren ervaren deze situatie als een afwijzing door de samenleving. Agressiviteit is een logisch gevolg. Immers, de situatie waarin de jongeren van de tweede generatie verkeren, is in feite heel anders en in meer dan één opzicht ook veel ernstiger dan die waarin migranten van de eerste generatie destijds verkeerden en voor een groot deel nog verkeren. De eerste generatie-migrant hadden namelijk geen problemen met betrekking tot hun integratie in het beroepsleven. Zij hadden nog altijd een referentiekader en een mogelijkheid - al was het maar symbolisch - tot terugkeer naar hun land van herkomst in het geval hun migratie moest mislukken. Het lange socialisatieproces dat er normaal gesproken toe zou moeten leiden dat kinderen van migranten een vaste plaats krijgen in de arbeidersklasse, loopt vaak uit op een leegte, op een afwezigheid van iedere mogelijkheid tot definitieve integratie in de maatschappij.

Migrant van de tweede generatie verschillen vooral hierin van de rest van de maatschappij, dat hun positieve maatschappelijke integratie op alle niveaus problematisch is: op cultureel vlak blijven het 'vreemdelingen' met een verstoord referentiekader voor het bepalen van de eigen identiteit; sociaal gezien betalen zij nog steeds de prijs voor de onverminderd voortdurende marginalisering van migranten; wat hun beroepsleven betreft hebben zij de neiging te breken met het arbeidsethos van hun ouders en in alle opzichten worden zij zwaarder

dan wie ook getroffen door de negatieve effecten van de crisis.

Wat zouden zij gezien deze tendens tot algehele marginalisatie kunnen doen om het minimum aan sociale erkenning te bereiken dat noodzakelijk is om te kunnen bestaan?

Een oplossing die door sommige verantwoordelijke instanties op sociaal en politiek terrein wordt gesuggereerd is het aanbieden van een werkelijke beroepsopleiding. De ontwikkeling van de programma's die de huidige structurele tekortkomingen van de opleidingsstelsels ondervangen, zou een algemene verbetering kunnen brengen in een situatie die overigens al ernstig is verslechterd.

Voor het opzetten en het eventuele wel-slagen van dergelijke programma's geldt echter als noodzakelijke, hoewel niet als enige voorwaarde, dat er een minimum aan overeenstemming bestaat over de doelstellingen en de inhoud ervan. Aan die voorwaarden lijken de huidige hervormingen, zoals de invoering van de alternatieve opleiding in het kader van de leerplichtverlenging, niet te voldoen.

foto Jds

Tot besluit kunnen we stellen dat acties en beleidvoorstellen rekening dienen te houden met:

- het belang van het onderwijs, ook voor de beroepsopleiding en de 'sociale integratie'
- het belang van onderwijs in de moedertaal
- het op elkaar afstemmen van onderwijs- en vormingsinitiatieven
- het inbouwen van een positieve discriminatie inzake beroepsopleiding.

Lode Van Loock

- (1) J. Motmans, 'Beleidsplan voor migrantenjongeren in Limburg' nota P.O.G.
- (2) Met de categorie 'Jongeren' wordt steeds aangeduid de bevolkingsgroep tot 25 jaar.
- (3) Voor de samenstelling van dit artikel werd gebruik gemaakt van: A. Bastenier, F. Dassetto en H. Fonck, La situation de formation professionnelle des jeunes étrangers en Belgique, CEDEFOP.
- (4) A. Bastenier, e.a., o.c., blz. 32 en 35.
- (5) A.C.W.-projecten: deeltijdse vorming schooljaar 1984-1985. Beschreven en geëvalueerd, H.I.V.A., Leuven.
- (6) Vraag nr. 73 van dhr. Vermeiren in de Senaat, Vragen en Antwoorden - Senaat, -9/4/1985.
- (7) De beroepsopleiding van buitenlandse jongeren in België, Denemarken, Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk, samenvatting, CEDEFOP, 1986, blz. 10.
- (8) CEDEFOP, o.c., blz. 12.
- (9) Y. Zumbultas, La politique des gouvernements turc et belge: accession à la qualification. Analyse de la population turque passée par les centres de formation de l'ONEM (71-77), eindwerk ULB, 1979.

BAREEL informeert u al 9 jaar over de migratie

Naam:

Adres:

0 neemt een jaarabonnement op Bareel en betaalt 300 fr.

0 als migrantenorganisatie, sociale dienst of school betalen we slechts 150 fr. voor een jaar.

Overschrijving op rekeningnummer 001 - 0967311 - 06 van Bareel met vermelding 'Jaarabonnement 1987'.

Verzenden naar:
Administratie Bareel - Poststraat
156, 1030 Brussel.

BELEIDSNOTA KELCHTERMANS :

AANDACHT VOOR PROBLEMEN VAN JONGE MIGRANTEN

In samenwerking met de nationale minister van onderwijs en met de gemeenschapsminister voor gezin en welzijnzorg, publiceerde gemeenschapsminister *T. Kelchtermans* in februari jongstleden zijn visie op de onderwijsvoorzieningen voor vreemde leerlingen.

Positief aan dit initiatief is in elk geval dat het beleid voor het eerst openlijk belangstelling toont voor het probleem. Met een officiële beleidsverklaring nog wel. Het is verheugend vast te stellen dat de nu toch heel nijpend wordende vraag naar toekomstmogelijkheden voor de migrantenjongeren in ons land, eindelijk wordt gehoord.

Toch enkele bedenkingen. De uitgangspunten van dit beleidsplan, waar integratie, coördinatie en informatie centraal staan, lijken algemeen aanvaard, net als de vaststelling dat veel maatregelen ten gunste van migrantenkinderen op school precies op een gebrek aan informatie, begeleiding en een organiek kader stranden. (Het zijn experimenten, dikwijls zonder garantie op continuïteit. Deze bieden inderdaad weinig uitzicht op volwaardige onderwijsbegeleiding voor migranten.)

Wat betreft de konkrete voorstellen, stellen we ons enkele vragen.

Koördinatie en publikaties

Om er op toe te zien dat de doelgroep effectief wordt bereikt, zijn informatieve publikaties en regionale coördinatie vanzelfsprekend aangewezen.

Werkgroepen binnen de administratie en de Hoge Raad voor Migranten kunnen tevens waardevolle adviezen geven.

Toch is hier ons inziens onvoldoende plaats voor de veldwerkers, voor de ideeën en behoeften van de onderwijzers die al jaren in overvolle klassen heel direkt met de problemen werden geconfronteerd. Dit is een beleidsvoorstel op het niveau van instanties, van centrale verantwoordelijken die bovendien heel wat samenwerkingsgeest en goodwill ten aanzien van deze politiek geladen materie moeten opbrengen.

Wij hebben altijd gepleit om organieke maatregelen te treffen ten voordele van de school (zoals extra-koëfficiënten bij de berekening van het lesurenpakket). Die maatregelen zijn nog altijd de beste waarborg voor een goede opvang van de migrantenleerling. Ze verhinderen een overbelasting van de onderwijsgeverde enerzijds, en maken anderzijds meer tijd vrij voor een extra-begeleiding van de migrantenleerling. (Zulke maatregelen zijn weliswaar nog een nationale materie en behoren niet direkt tot de bevoegdheid van dit beleidsplan. Ze moeten o.i. echter toch bij elke discussie over onderwijsbegeleiding van migranten op tafel worden gebracht.)

Leerkrachten van de tweede generatie

In dezelfde richting gaat ons pleidooi voor het volwaardig inschakelen van tweede-generatie-leerkrachten. Weliswaar wordt in het beleidsplan vermeld dat deze na een eventuele 'animatoren'-opleiding, moeten worden ingeschakeld in de schoolse integratieprogramma's (p. 28).

Maar wat wij bedoelen gaat verder. We citeren hierover het ACW-beleidsplan dat voldoende duidelijk is. "De mogelijkheden dienen gekreëerd om leerkrachten met geëigende kwalifikaties, afkomstig uit en/of geïntegreerd in de plaatselijke migrantengemeenschap (tweede of derde generatie) met een statuut, gelijkwaardig aan dat van de Belgische kollega's, aangesteld door de betrokken inrichtende macht en betaald door de Belgische overheid, aan te werven. In het beste geval zou men een beroep moeten kunnen doen op jonge gastarbeiders-leerkrachten, hier geboren en getogen, die vanuit hun tweede of derde generatie-ervaring zelf hebben beleefd wat het betekent een leefbaar en aanvaardbaar evenwicht te vinden tussen de thuiskultuur en de eisen van het gastland. Hier gediplomeerd weten deze tweede generatie-leerkrachten beter dan wie ook met welke problemen en moeilijkheden de vreemde leerlingen af te rekenen hebben." Het ACW heeft de aandacht gevestigd op enkele praktische punten: de voorwaarde voor leerkrachten om de Belgische nationaliteit te hebben, moet worden versoepeld en voor jonge migrantenleerkrachten zijn aangepaste op-

leidingsprogramma's gewenst.

Anders dan 'gastleerkrachten' zouden dit dan volwaardige kollega's worden, waarvan men zeker is dat ze kontinu én gemotiveerd hun beroep zullen uitoefenen, met een goede kijk op en de meeste kansen voor een echt integrerend onderwijs.

Schoolopbouwwerk

In het beleidsplan werd de notie 'schoolopbouwwerk' uit het ACW-beleidsplan overgenomen (p. 24). De integratieve functie ervan wordt voldoende beklemtoond. Hier ontbreekt echter - zoals bij de meeste, direkt schoolbetrokken voorstellen uit het beleidsplan - een visie op konkrete planning, financiering en operationalisering.

De intentieverklaring op zich is reeds belangrijk. Wanneer echter het schoolorganisatorische en budgettaire aspect ontbreken, bestaat het risico dat het bij een principiële verklaring blijft. Begeleidingsteams en schoolbetrokkenen moeten het waar maken, maar ook hiervoor zullen organieke garanties worden gevraagd.

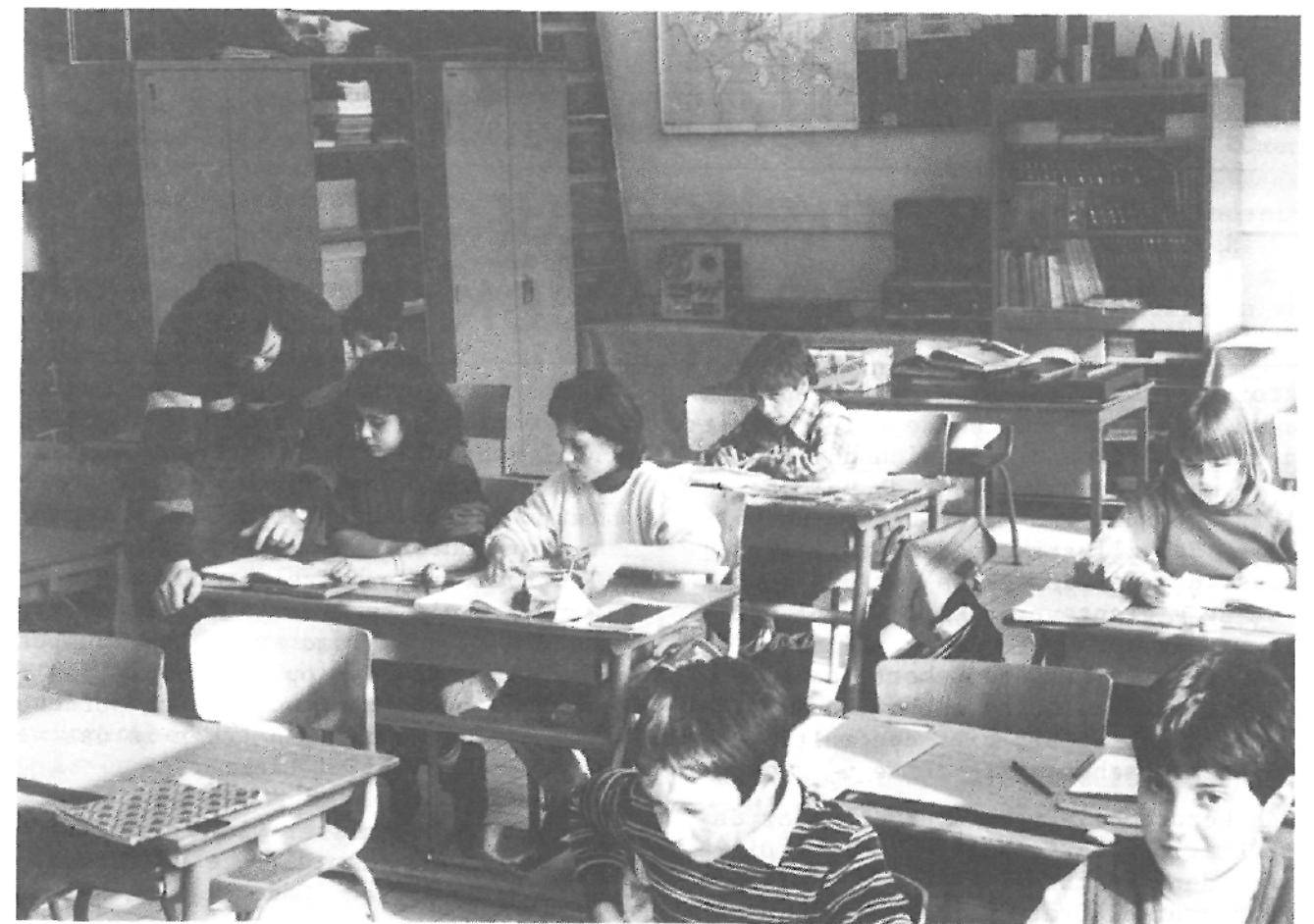

foto JP

Vorming van leerkrachten

Aan bijscholing van leerkrachten wordt veel belang besteed. Het is op dit niveau dat de meest konkrete initiatieven werden genomen. Toch moet er ook aandacht gaan naar het bestaande materiaal dat op basis van vrijwilligerswerk en aangepast aan heel konkrete schoolsituaties, werd ontwikkeld. Naast de bijscholingskursus voor onderwijskaders aan de K.U.Leuven, zouden we een gelijkaardig initiatief voor de direkte opleiding van leerkrachten willen zien.

"Een projektmatig georganiseerde, verruimde visie op multi-etniciteit" in de normaalscholen lijkt nogal vaag. Ook hier missen we een operationaliseerbare planning en een direktere aanpak van didaktische problemen (zoals het werken met leerlingen die de onderwijstaal niet machtig zijn). Zelfs een leerkracht met een goed voorbereide visie op multi-etniciteit kan in een klas met 30 kinderen waarvan drie vierden de leertaal niet

spreken, weinig uitrichten. Alweer dringt de vraag naar organieke maatregelen zich op.

In eenzelfde richting zouden we nog meer bedenkingen kunnen formuleren, maar het lijkt ons vooral van belang om de positieve benadering van het sleutelprobleem van jonge migranten te benadrukken: men zoekt naar een onderwijs dat hen effectieve kansen geeft op een verdere opleiding, op een volwaardige plaats op de arbeidsmarkt en in de Vlaamse samenleving.

Een gelijkaardig beleidsvoorstel van de nationale minister van onderwijs en zijn administratie zou bijzonder welkom zijn. Veel van de in dit voorstel ontbrekende elementen - planning, financiering, operationalisering - zouden daarin kunnen worden voorzien.

Miek Aerts.

Onder de titel 'Minderheden en Migratie. Een multidisciplinaire benadering van de migrantenproblematiek' werd op 4 februari een vormingskursus aan de K.U.Leuven geopend. Om het plechtige karakter van die opening te verzorgen zagen we een minister, een rektor en een dekaan op het spreekgestoelte postvatten. Verschillende sprekers wezen er op dat de term 'permanente vorming' hier meer op zijn plaats is dan het klassieke 'bijscholing'. De cursus richt zich voornamelijk naar de hogere onderwijskaders.

VORMINGSKURSUS VOOR ONDERWIJSKADERS

Rector Dillemans legde de nadruk op een nieuwe oriëntatie binnen de universiteit: een oriëntatie naar meer dienstbaarheid aan de maatschappij, zodat de hele bevolking gebruik kan maken van de universiteit. Een illustratie daarvan is deze cursus. Hij duidde ook op het belang om juist de migrantenproblematiek tot voorwerp van de cursus te maken. 'Tussen '75 en '85 zijn we serieus tekort geschoten op dit vlak. Tenslotte hebben we nog niet echt geprobeerd hier een multi-rationale gemeenschap op te zetten.'

Om de bezorgdheid van de K.U.L. voor de problematiek aan te duiden, stipte Dillemans de inspanningen van zijn universiteit aan: hij verwees naar het voor-

stel tot staatsburgerschap van de Studiekommisatie Minderheden, naar het onthaal van buitenlandse studenten, naar een nieuwe cursus Turks aan het Instituut voor Levende Talen, naar het opzetten van ontwikkelingsprojekten. Tenslotte is er deze vormingskursus, aanvaard als keuzevak voor licensiestudenten tweede graad en post-graduates, die 'niet de klap op de vuurpijl is - want er moeten nog veel zaken worden opgezet - maar toch een teken is dat we op de goede weg zijn'. Rektor af.

Gemeenschapsminister van Onderwijs en Vorming Kelchtermans, die net tevoren zijn beleidsplan 'Onderwijs en vorming

De beleidsverklaring van Kelchtermans m.b.t. onderwijs en vorming van migranten.

De nota van Kelchtermans schetst in eerste instantie de problematiek van migrantenkinderen en geeft een overzicht van de partiële initiatieven die tot nog toe in ons land genomen werden, onder andere door een gebrekkige uitvoering van de befaamde EG-richtlijn van '77. Deze richtlijn, die in principe beperkt is tot EG-onderdanen, voorziet o.m. in onderwijs in eigen taal en cultuur en in een aangepaste opleiding van leerkrachten.

Vastgesteld wordt dat van de bestaande wettelijke mogelijkheden geen optimaal gebruik wordt gemaakt en dat men geleidelijk uit de experimentele fase dient te treden.

Welke zijn dan de voorstellen die Kelchtermans doet? We zetten ze op een rijtje.

- koördinatie (een gids voor migranten, betoelaging aan de centra, een onderwijsplatform, ...)
- de lessen van het dagonderwijs en de scholen laten inspelen op de evolutie naar een multi-kulturele samenleving; onderzoeken van de school-carrière van migrantenkinderen en van het probleem van de concentratiescholen
- inschakeling van de migrant in het onderwijs voor sociale promotie, in het bijzonder Nederlandse taalles, alfabetisering en cursus in eigen taal en cultuur
- beroepsopleiding voor jonge migranten: nieuwe projekten, kontakten met de R.V.A., begeleiding, proberen de minst beschermde groepen te bereiken
- schoolopbouwwerk: de school als koördinator tussen de leefwereld van migranten en autochtonen
- opleiding van Belgische leerkrachten, duidelijk afspraken met de gast-leerkrachten
- onderzoek en dokumentatiecentrum

van migranten' in de Vlaamse Executieve had voorgelegd en die de cursus financieel steunt, sprak zijn overtuiging uit dat de school de plaats bij uitstek is om tolerantie bij te brengen. 'We moeten echter constateren dat leerkrachten niet op deze taak zijn voorbereid. Daarom hebben we met deze cursus gemikt op het kader van het onderwijs, direkties, inspektie, leerkrachten van het pedagogisch hoger onderwijs, zodat we via het waterval-effekt uiteindelijk het migrantenkind zouden bereiken. Zeker nu België het voorzitterschap van de E.G. waarneemt, opent deze waaier van deskundigen nieuwe perspectieven'.

De antropoloog prof. Roosens leidde de lessenreeks in als volgt: 'Een vervelend gevoel was dat we iets meer wisten dan anderen - zij het éénnogig misschien - maar dat we dat niet kwijt konden aan de mensen die dat kunnen aanwenden. De steun die we krijgen, ook financieel, moeten we uitbaten en uitbuiten. We hebben geprobeerd het spannend te houden. Het is een cursus op het niveau van afgestudeerde kaderleden. De sprekers zullen niet aan elkaar gewaagd zijn. Er zijn mensen die veel weten en slecht spreken; er zijn mensen die goed spreken

en weinig weten. Die laatste categorie hebben we pogen te weren. Toch zullen de sprekers, ook omdat er buitenlandse gastsprekers zijn, hun uiteenzettingen op een zeer verschillend niveau geven. We hopen dat er met deze reeks een werkelijke doorstroming tot stand zal komen'.

De lessenreeks zelf loopt tot januari '88. Het is jammer - de lessenreeks mag zich dan al richten tot 'kaders' - dat de thema's van veel uiteenzettingen zo ver van de alledaagse onderwijsrealiteit liggen. Over onderwijsproblemen zijn er maar enkele sessies voorzien, terwijl we toch de indruk hebben opgedaan dat mensen met konkrete vragen en verwachtingen naar een dergelijke vorming trekken. Hoe boeiend de verschillende kursusthema's ook zijn, het gevaar bestaat dat het opzet verzandt in een academische luistersessie.

Inlichtingen: Dr. M.F. Cammaert, p/a Centrum voor Sociale en Culturele Antropologie, Tiensestraat 102, 3000 Leuven. Tel. 016/23.39.41. De cursus gaat door op woensdagnamiddag.

Jongeren van 15 jaar of meer, die het voltijds onderwijs willen verlaten, zijn sinds mei '83 verplicht deeltijds onderwijs te volgen. In dat kader is door de overheid onder andere een Experiment Deeltijds Onderwijs opgezet.

Op het eerste zicht lijkt dit voor migrantenjongeren een interessante onderwijsvorm. Uit het artikel 'Migrantenjongeren en vorming' in dit nummer blijkt echter dat het deeltijds onderwijs aan migrantenjongeren erg problematisch is. Wij gingen een kijkje nemen in het deeltijds-onderwijs-experiment van het K.T.A. te Sint-Niklaas. Hoe loopt het daar in de praktijk? Of loopt het niet?

DEELTIJDS ONDERWIJS IN ST-NIKLAAS BEPERKT DOOR EXPERI- MENTEEL KARAKTER

De heer De Guchteneere is koördinator van het experiment deeltijds onderwijs (EDO) in het K.T.A. van Sint-Niklaas. Als B.T.K.er pendelt hij iedere dag tussen Brugge en Sint-Niklaas.

Bareel: Wat houdt het experiment deeltijds onderwijs juist in?

De Guchteneere: 'Het is de bedoeling jongeren uit het beroeps- en technisch onderwijs enerzijds een algemene sociale persoonlijkheidsvorming mee te geven en anderzijds te voorzien in een beroepsgerichte vorming met als streefdoel hun geleidelijke inschakeling op de arbeidsmarkt. In de praktijk betekent dit dat in het kader van de verlenging van de leerplicht die leerlingen die eerder schoolmoe zijn, - naast de middenstandsopleiding - een kans op onderwijs krijgen. Het concrete doel is dat ze na verloop van tijd een beroep kunnen uitoefenen.'

'Het EDO bestaat uit twee dagen school per week. Er is een wisselwerking tussen school en werk en de lessen in het EDO sluiten aan bij het beroep dat uitgeoefend wordt.'

Bareel: In welke mate zijn de doelstellingen van het EDO realiseerbaar in Sint-Niklaas?

De Guchteneere: 'Ons voornaamste probleem vormt de groep migranten. Indien er van een werksituatie geen sprake is - zoals bij de meeste migrantenjongeren bij ons in het EDO - is er minder motivatie om de beroepsgerichte vorming te volgen, de praktijklessen dus. Bij veel migranten lijkt de beroepsbekwaamheid hoog, maar in heel wat bedrijven worden ze omwille van hun niet-Belg-zijn geweigerd. Er wordt geargumenteerd dat Belgen hen liever niet als collega's op het werk zouden hebben. Ook zit de schrik erin door hen klanten te verliezen. Daarbij komt nog dat in de vakken 'Algemene Sociale Persoonlijkheidsvorming' gebrekkige kennis van het Nederlands het voornaamste probleem is. Die taalachterstand betekent een barrière en heeft verveling in de lessen tot gevolg. We proberen dit op te vangen door een aparte cursus 'Nederlands voor migrantenjongeren' die wordt gegeven door een tewerkgestelde werkloze.'

Bareel: Hoe ondervang je dat eerste probleem?

D.G.: 'Dat is moeilijk op te lossen. Een school kan dit immers niet alleen. Het heeft onder andere te maken met de huidige, belabberde economische situatie en met een bepaalde mentaliteit bij de bevolking die voortvloeit uit die economische crisissituatie. Daarenboven wordt bij de Marokkaanse leerlingen de uitzichtloosheid en de demotivatie nog vergroot, omdat zij niet kunnen stemmen.'

Bareel: In het schooljaar 85/86 blijken 90 % van de bereikte jongeren Belgen te zijn, tegenover slechts 10 % migrantenjongeren.

D.G.: 'Bij ons liggen de cijfers wel enigszins anders. Van de 35 leerlingen in het EDO zijn er 11 migranten. Deze hoge vertegenwoordiging van migranten

foto PVA

is te verklaren door het feit dat in de regio Sint-Niklaas - Lokeren heel wat migranten wonen. Anderzijds moet ik er aan toevoegen dat dit aantal bij ons duidelijk hoger ligt dan vorig jaar. Dus echt vergelijken met andere plaatsen kan je niet.'

Bareel: Hoe verklaar je deze plotse stijging van het aantal migrantenjongeren in het EDO bij jullie?

D.G.: 'Het is moeilijk om vanuit de schoolse structuren bekendheid aan het EDO te geven. Dit jaar hebben we evenwel een ouderavond georganiseerd waarbij we de ouders van migrantenjongeren nadrukkelijk hebben uitgenodigd via tolken en tweetalige brieven. Ondanks de geringe opkomst waren de aanwezige ouders zeer tevreden. Ik denk dan ook dat mondelinge reclame een faktor is die heeft meegeïmpulseerd. Een andere vorm van reclame bestaat erin dat jongeren hun kameraden meebrengen.'

Bareel: Hoe geraken jongeren zelf, ondanks de beperkte toekomstmogelijkheden, toch gemotiveerd om te komen?

D.G.: 'Ze moeten maar twee dagen naar school en ze kunnen zo nog kindergeld krijgen. Daarenboven zijn er nog heel wat jongeren die hopen - via EDO - aan een job te geraken. Ze vragen ons ook regelmatig naar werkmogelijkheden.'

Bareel: Waar liggen volgens jou de zwakke punten in het EDO?

D.G.: 'Eerst en vooral is er het probleem van de personeelscontinuïteit. De lesgevers zijn B.T.K-ers, tewerkgestelde werklozen en overtollige vastbenoemden die soms pas in de loop van het schooljaar worden aangesteld. Bovendien is het nooit zeker dat deze mensen hier het volgende jaar opnieuw kunnen beginnen. Koördinatoren moeten, in de begeleiding naar bedrijven toe, zelf hun vervoerskosten betalen. Het gebeurt overigens wel eens dat leerkrachten niet uit de streek zijn. Die hebben dan ook weinig

zicht op het bedrijfsleven ter plekke. Zich inwerken is moeilijk, gezien hun werkstatuut. Daarenboven laat de overheid de problemen maar aanslepen: de moeilijkheden die wij vorig jaar al konstateerden, zijn er nu nog.'

Bareel: Zou het niet interessanter zijn dit hele experiment minder schools te maken (wat motivatieverhogend kan werken) en dit meer vanuit het bedrijfsleven te organiseren? Of zie je de ideale aanpak in een andere richting?

D.G.: 'Kijk, als de regering geen pas-

sende maatregelen treft, is voltijds onderwijs beter. Jongeren hebben dan - door hun hoge kwalificering - meer kansen op de arbeidsmarkt. Nu kunnen we migranten niet aan een plaats helpen. En inderdaad, het bedrijfsleven zou beter op de hoogte moeten worden gebracht van het EDO. Zo zou op termijn nauwer moeten worden samengewerkt. Nu is de situatie zo dat wij, als leerkrachten, ook met onze kop tegen de muur lopen door een al te gebrekkige ondersteuning van overheidswege.'

De heer Coppens, leraar houtbewerking, en de heer De Weggheleire, leraar metaal, duiden ons op enkele specifieke moeilijkheden in het huidige EDO. Tussen lawaaiige machines en allerlei lastoestanden dit kort verhaal.

Eerst en vooral wordt opgemerkt dat het EDO geen diploma biedt, terwijl bedrijven liever gekwalificeerde arbeiders aan nemen. Het nieuwe systeem van modules waarbij de leerlingen zelf stapsgewijs afgegrensde leerstofeenheden kunnen kiezen, zou aan jongeren een attest geven, indien zij een aantal modules doorlopen hebben en er over geëxamineerd werden. Ook hierin schuilen nog heel wat moeilijkheden.

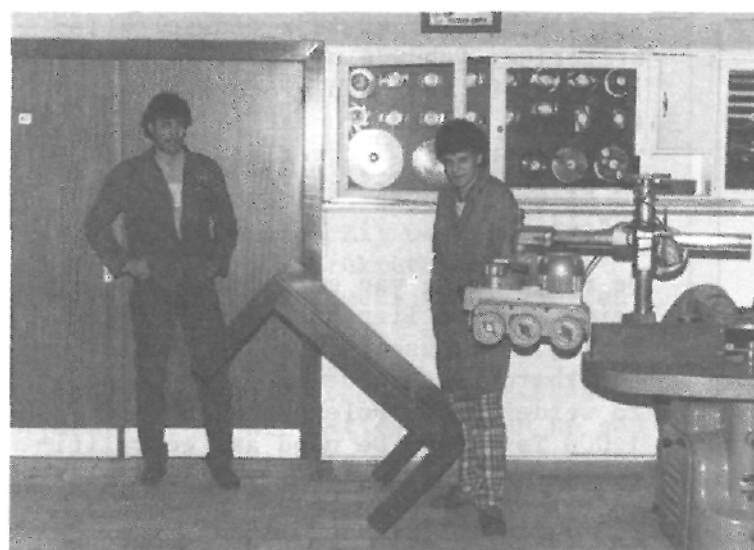
Volgens deze leraren zijn de groepen veel te heterogeen. Daarenboven loopt de verstandhouding tussen Belgen en migranten geregeld mank. Er ontstaan gedragsproblemen die zij toeschrijven aan het negatieve uitzicht op de arbeidsmarkt.

De jongeren hebben overigens te weinig praktijk om op een goede en vlotte manier te kunnen doorstromen, want voor de vakken 'Beroepsgerichte Vorming' zijn ze duidelijk gemotiveerd. Veel meer dan voor de 'Algemene Sociale Persoonlijkheidsvorming'.

Op straat lopen niets doen. Ik ben dat beu!

Mohammed en Saïd zitten in het EDO. Voor hen beiden is dit het eerste jaar. In een nette vergaderruimte vertellen deze twee jongens gelaten en met een stem die hun uitzichtloze situatie verradt, hun verhaal.

Mohammed: "Ik werkte twee weken in een garage. Toen die failliet was, wilde ik terug naar 't RITO gaan. Maar omdat ik twee keer gedubbeld had, mocht ik daar niet

Deeltijds onderwijs in Sint-Niklaas. Metaal- en houtbewerking.
Foto's: P. Van Avermaet.

meer beginnen. Ze hebben me dan naar het EDO gestuurd. Ik doe hier nu metaal. Dat vind ik wel plezant."
"Een nieuw werk heb ik nog niet gevonden. Mijn vader is wel tevreden dat ik EDO volg. Hij hoopt zo dat ik werk zal vinden. Maar ja, na het EDO zullen we wel terug op straat lopen. Zoals nu. Nu lopen we ook drie dagen niets te doen. Ik ben dat beu!"

Saïd: "Ik heb het derde jaar 'hout' gedaan in het voltijds onderwijs en dan ben ik naar hier gekomen. Nu volg ik ook metaal en dat doe ik eigenlijk niet zo graag. Maar ja, tot december was er nog geen praktijkleraar 'hout'. Ik heb dan maar metaal genomen. Vrienden van me hebben me verteld over deze school en zo ben ik hier terechtgekomen. Met die vrienden gaat het goed, maar met de Belgen hebben we geen contact."

"Werk zal ik niet rap vinden, denk ik. Ik ben al eens een keer naar een bedrijf geweest, maar dat liep op niets uit. Ja, een diploma krijgen hier zou beter zijn, want zoals het nu is, is het helemaal niet goed."

Op de valreep hoorden we van een leraar dat er in de bedrijfssector textiel recent een C.A.O. zou zijn afgesloten, waarbinnen de bedrijven zich er toe verbonden hebben 250 EDO-studenten aan te werven. Daarenboven zouden leerlingen onder begeleiding van een praktijkleerkracht in het bedrijf zelf een opleiding kunnen krijgen.
Een sprankeltje hoop !??

Piet Van Avermaet.

HET MIJNPATRONAAT OP ZOEK NAAR "GOEDE" ARBEIDSKRACHTEN

In de vorige Bareel behandelden we de historiek van de aanwerving van vreemde arbeiders tijdens het eerste decennium dat men beroep deed op buitenlandse arbeiders, namelijk de twintiger jaren. In oktober 1930 waren er in de Belgische mijnen reeds 30.281 vreemde arbeiders (of 17 % van alle mijnwerkers), maar de crisisjaren hadden een zware weerslag op de aanwezigheid van Polen, Italianen, Tsjechen, Noord-Afrikanen en Joegoslaven in de Belgische mijnen. In december 1935 was hun aanwezigheid gedaald tot 19.170. Dus een daling met bijna 35 %, terwijl het aantal Belgische arbeiders "slechts" met 20 % daalde.

Vanaf 1936 leidde een gunstige conjunctuur opnieuw tot een gebrek aan arbeidskrachten. Een eerste aanbod om aan dit tekort te verhelpen kwam van Nederlandse werklozen. Voor het bijzonder getroffen Limburgse bekken zou dit een gemakkelijke oplossing zijn geweest. Maar het mijnpatronaat was minder enthousiast. Dit waren immers "weinig gedisciplineerde elementen, van een middelmatige professionele kwaliteit, maar vooral heeft de meerderheid van hen extreme ideeën, in hoge mate gevaarlijk voor de arbeidersmassa die wij, tot nu toe, hebben kunnen onttrekken van de kommunistische invloeden en van de revolutionairen".

Er werd dan maar gezocht naar meer gewillige arbeidskrachten. Na onderhandelingen met de Tsjechische en Poolse overheid werd overgegaan tot het rekruteren van arbeiders in deze landen. Naast de kwalifikatie als mijnwerker

was ook het gehuwd zijn een selectiekriterium. Gehuwde mijnwerkers stonden immers borg voor een grotere stabiliteit. Het kolenpatronaat had op dit vlak lessen uit het verleden getrokken en bijgevolg haar opvattingen terzake gewijzigd.

De rekrutering van gekwalificeerde arbeidskrachten liep het best in Polen. In Tsjechoslovakië was het aantal beschikbare geschoolde arbeiders beperkt. Zo werden 3.800 Polen gerekruteerd en 1.000 Tsjechen. De nood aan gekwalificeerde arbeiders dwong de mijnen zich vooral op de Polen te concentreren. Onder de potentiële immigranten bevonden zich veel Polen, die in de twintiger jaren in de Franse of Belgische mijnen hadden gewerkt en tijdens de crisisjaren noodgedwongen naar hun vaderland waren teruggetrokken, zonder daar evenwel een menswaardig bestaan te kunnen opbouwen.

Deze nieuwe immigranten lieten zich snel opmerken door hun strijdlustige houding. Kort na hun kennismaking met de Belgische realiteit uitten ze hun ongenoegen door een aantal wilde stakingen. Veel van deze Polen voelden zich immers bedrogen. De arbeidsvoorwaarden en het loon bleken heel wat minder aantrekkelijk dan men hen had voorgespiegeld. Niet alleen lagen de mijngangen heel wat lager, ook het arbeidsritme was meer opgedreven dan in de Poolse en ook dan in de Franse mijnen.

Het gevolg was dat velen onder hen, althans in het begin, niet goed presteerden en binnen een laagbetaalde ka-

tegorie vielen. Hierdoor kreeg de hoop om op korte termijn vrouw en kinderen te kunnen overbrengen, een flinke deuk, om nog niet te spreken van het woningprobleem dat zich stelde.

Deze weinig slaafse houding was ook duidelijk door de massale toetreding tot de socialistische mijnwerkerscentrale. De syndikale propaganda van deze vakbond die zich opwierp als de verdediger van de vreemde arbeiders, had duidelijke effecten. "Wij zijn trots op onze kameraden aangekomen uit Polen. Dit zijn onze broeders, dit zijn onze kameraden van de strijd en het betere bestaan."

Stopzetting kollektieve rekrutering

Wanneer op 24 juli 1937 de Poolse werklozen die zich aanboden bij het rekruteringsbureau te Sosnowiec protesteerden tegen de brutale manier waarop de selectie gebeurde, was de maat vol voor de Mijnwerkerscentrale. Zij weigerde nog verder arbeiders te rekruteren in het steenkoolbekken Dabrowski en de aangrenzende Krakau regio. "De arbeiders in deze regio's zijn immers geradikaliseerd en hierdoor ongeschikt voor de Belgische mijnen." De mijndirekties vroegen nu aan hun Poolse mijnwerkers om namen op te geven van familie of vrienden die bereid waren om in de Belgische mijnen te werken.

Deze uitverkorenen kregen dan een oproep van de mijnfederatie om zich naar België te begeven. De reiskosten moesten ze zelf dragen, wat voor de mijnen een goede zaak was. Bij de kollektieve rekruteringen, onder toezicht van de Poolse overheid, waren deze immers ten laste van de mijnen.

Maar de Poolse overheid was deze individuele rekrutering verre van genegen. Vissa die deze mensen in staat moesten stellen het land te verlaten, werden dan ook niet toegekend. Slechts wanneer de mijnfederatie garandeerde dat ze de reiskosten zou betalen en het standaardkontraakt zou respekteren, kregen ze in maart 1938, weliswaar niet van harte, het fiat van de Poolse autoriteiten. De onderhandelingen na juli 1937 sleepten dus meer dan een half jaar aan. Voor de Poolse autoriteiten met een overladen arbeidsmarkt en de hieruit resulterende sociale onrust was de stopzetting van

de kollektieve rekrutering in juli 1937 een harde dobber. Desondanks heeft de mijnfederatie haar diktaten niet kunnen doordrukken. Hoewel de kollektieve rekrutering niet werd hernomen, werden in maart 1938 toch zekere garanties afgedwongen.

foto JP

De mijnfederatie kon zich dit half jaar onderhandelen veroorloven. De negatieve ervaringen met de politiek-syndikale onbetrouwbaarheid van de Polen had hen naar andere nationaliteiten doen uitkijken. Vanaf eind juli 1937 verlegden de rekruteringsagenten hun werkterrein van Polen naar Tsjechoslovakië. Meer dan 2.000 Tsjechen werden gerekruteerd in de zomer van 1937. Het aantal gekwalificeerde mijnwerkers onder hen was wel gering, maar het werken in de mijn kon men nog aanleren. De strijdlustige houding van de Polen daarentegen, kon men niet meer afleren.

Ook onderhandelingen met Joegoslavië, Bulgarije en Italië werden aangeknoopt, maar enkel in Joegoslavië werd er ten slotte gerekruteerd. Maar de nood aan geschoolde mijnwerkers bleef zich doen gevoelen. Ten einde te kunnen rekruteren onder de gekwalificeerde Poolse

mijnwerkers, ging het mijnpatronaat dan maar in op de eis van de Poolse overheid om de reis te betalen.

Verschuivingen op de arbeidsmarkt

Vanaf april 1938 weigerde de minister van arbeid, als reactie op de stijgende werkloosheid, nog nieuwe arbeidsvergunningen af te leveren. Vanuit bepaalde middens werd zelfs de terugzending van de recent aangekomen vreemdelingen gevraagd.

De omschakeling van de Belgische industrie tot een oorlogsindustrie, waarbij nauwelijks aan de vraag naar kolen kon beantwoord worden, samen met de gedeeltelijke mobilisatie van 27 september 1938 maakten dat het probleem van het arbeidsoverschot snel werd opgelost.

Integendeel, de balans sloeg weer aan de andere kant over. Duitsers en Fransen werden gemobiliseerd en keerden terug naar hun moederland. Heel wat Tsjechen Polen lieten zich, na de Duitse bezetting in hun land, inlijven in het Franse leger. De regering smeekte de Poolse overheid om zelf haar landgenoten over te halen in de Belgische mijnen te blijven werken. Maar na de Duitse inval in mei 1940 waren het krijgsgevangenen die zorgden voor het op peil houden van de productie. De ervaringen van het mijnpatronaat met deze krijgsgevangenen waren vrij positief, zodat ze bij de bevrijding dit arbeidssysteem wilden bestendigen.

Frank Caestecker.

STEMRECHT '88

**Democratie is ook
SAMEN WONEN, SAMEN STEMMEN**
Gemeentelijk stemrecht migranten '88

Stilaan beginnen gemeentelijke mandatarissen en politieke partijen te denken aan de gemeenteraadsverkiezingen van eind '88. In Nederland hebben de migranten al deelgenomen aan de verkiezingen. Dat is ook de migranten in België niet ontgaan.

Onder de impuls van de migrantenverenigingen ontstond de werkgroep Stemrecht '88, die het debat over stemrecht voor niet-Belgische inwoners van dit land nieuw leven wil inblazen. In hun platformtekst schrijven zij:

Als werkgroep stemrecht '88 ijveren we voor de erkenning van de migranten als volwaardige burgers van dit land en voor de opheffing van alle bestaande individuele en constitutionele discriminaties t.a.v. de migrantenbevolking

in België. We geloven dat ook de niet-genaturaliseerde migranten hier recht hebben op een volwaardig burgerschap in dit land, gezien zij zich hier gevestigd hebben en gezien zij zoals alle andere burgers van het land de gevolgen ondergaan van beslissingen op lokaal en nationaal vlak.

Wij vinden dat in een democratisch land uitsluiting van honderdduizenden burgers uit het maatschappelijk beslissingsproces om welke reden dan ook, een donkere schaduw werpt op de democratie.

Het tweederangs-statuuut waaronder de migranten vandaag moeten leven, beperkt in zeer sterke mate de ontplooiingskansen van de migrantenbevolking in het algemeen en van de migrantenjongeren in het bijzonder.

Onder deze omstandigheden is het dan ook niet verwonderlijk dat openlijke racistische praktijken in sommige gemeenten schering en inslag zijn. Het heersende gevoel bij de migranten tegenover dit alles is machteloosheid. Dit leidt tot een angstreactie en tot afsluiting binnen de eigen groep waardoor de integratie zeker niet bevorderd wordt.

En verder: Elke stap van de overheid in de richting van gelijkberechtiging zal als een positief gebaar ervaren worden door de migrantengemeenschap. Dit zal haar vertrouwen in deze maatschappij versterken, de wederzijdse openheid, toenadering en integratie nog bevorderen.

Stemrecht op lokaal vlak is een belangrijk middel, een eerste stap op de weg naar de gelijkberechtiging. Daarom eisen we stemrecht en verkiesbaarheid bij de gemeenteraadsverkiezingen vanaf 1988 voor alle migranten ongeacht hun nationaliteit, vanaf de leeftijd van 18 jaar, die sinds 5 jaar in België gevestigd zijn.

De werkgroep stelt dus het 'burgerschap' als een alternatief criterium voor stemrecht, naast de nationaliteit. Men is er van overtuigd dat als kortzichtige elektorale berekeningen aan de kant kunnen worden gezet, een consensus tussen

De Turken in België zijn fervente voorstanders van toekenning van stemrecht aan migranten. Zo heeft Info-Türk er voor gepleit de tweeslachtige houding van de Belgische overheid aan te klagen door massaal te weigeren organen af te staan. De recente orgaantransplantatiewet (die voorziet dat ieder bij overlijden organen moet afstaan, tenzij hij zich daar uitdrukkelijk tegen verzet heeft) geldt immers ook voor vreemdelingen die in België verblijven. Stemrecht daarentegen wordt niet toegekend. Voor Info-Türk gaat het om het principe. Ze roepen elke niet-Belg op, zolang het ene niet toegekend is, ook het andere te weigeren.

de grote politieke partijen de weg kan openen voor een oplossing van de migrantenproblematiek.

De werkgroep Stemrecht '88 zal een nationale vergadering bijeenroepen om de acties verder gestalte te geven. Aan Vlaamse kant worden handtekeningen verzameld voor een petitie en wordt contact gezocht voor verdere uitbouw van de actie.

De planning van de werkzaamheden ziet er als volgt uit :

- bekendheid geven aan de actie en sensibilisering van de niet-Belgische en Belgische bevolking. Daartoe werden affiches gedrukt en badges vervaardigd.
- organisatie van een kongres van de Turkse organisaties over burgerschap in juni '87.
- organisatie van een kongres van de migrantenorganisaties in oktober '87.

Werkgroep Stemrecht '88
p/a Platform Migrantenorganisaties,
Poststraat 156, 1030 Brussel. Tel. 02/
217.11.14.

TWEDE FIETSTOCHT TEGEN RACISME

van 13 tot en met 18 april

Aids-preventie resulteert in diskriminerende maatregel.

Onlangs besloot de Belgische regering om ABOS-beursstudenten een Aids-test te laten afnemen. Wie drager is van het virus van de gevreesde ziekte vliegt er uit. Een compleet nutteloze en diskriminerende maatregel, zo reageerden de meeste deskundigen. De geviseerde groep maakt maar 10 % van de derde-wereld-studenten in België uit. Het gaat voornamelijk om Zaïrezen en Ruandezen. Ondertussen werden al een aantal controles uitgevoerd.

Het Nationaal Komitee voor Onthaal van buitenlandse studenten (NKO) klaagde dan ook het inefficiënte, diskriminerende en inkoherente karakter van de maatregel aan, en roept op tot preventie dialoog en overleg in deze materie.

Voor de tweede maal organiseert 'Fietsen tegen racisme' een tocht. Die loopt van Oostende, over Waregem, Gent, Sint-Niklaas, Lier en Mol, naar Heusden-Zolder. In start- en aankomstplaatsen zijn telkens optredens en activiteiten voorzien. Dit jaar mikt men op een honderdtal fietsers, aangevuld met mensen die voor één dag de bende begeleiden.

De organisatie is voor de financiële kant van de zaak volledig afhankelijk van de inschrijvingsgelden van deelnemers en van giften. Daarom het rekeningnummer nog even in herinnering gebracht: 001-1591513-13.

Inlichtingen: 'Fietsen tegen racisme', Schietboomstraat 9, 3600 Genk. Tel. 011/35.35.25.

J.T.R. - GENT ERG AKTIEF

hallo? racisme? tel 26.56.36 of 24.35.77

Aan de vooravond van nieuwe akties tegen het racisme, stelden *Jongeren tegen racisme - Gent* hun aktieplan voor.

Ze willen vooral het gedrag dat ze als 'gewoon racisme' bestempelen, tegenwerken. Gewoon racisme is het voor de vreemdeling nadelig gedrag van de burger die uit angst handelt en een vijandige houding tentoonspreidt. Het kadert in een 'struktureel racisme' dat voortkomt uit de manier waarop de samenleving georganiseerd wordt vanuit een bepaalde idee. Pas als de angst gedeeltelijk kan worden weggenomen, gaat de poort naar een multi-kulturele samenleving open. Wie het racisme zichtbaar kan maken en aan het begrip 'multi-kulturele samenleving' een inhoud geeft, is goed op weg.

Jongeren tegen racisme willen geen definitie plakken op het begrip 'multi-kulturele samenleving', omdat een definitie altijd onvolkomen zou zijn. Er kunnen wel een aantal componenten worden aangeduid: dialoog, tolerantie, creatieve politiek, aandacht voor de opvoeding, de grenzen verleggen.

Samenscholen - Samenswingen.

Voor jeugdorganisaties heeft Jongeren tegen Racisme - Gent een vormingsaanbod ontwikkeld. Dat bestaat uit een korte inleiding over de migratiegeschiedenis en de politieke vluchtelingen, het organiseren van discussies in werkgroepen rond vooroordelen en een beschouwing van de eigen houding. De vorming wordt telkens begeleid door een migrant en een Belg en kan worden gekoppeld aan een artistiek gedeelte. Volgende groepen hebben zich bereid verklaard deel uit te maken van het aanbod: One Race (verschillende kulturen en invloeden), Les Prophètes (Afro-beat), One - 2 - Waziru (Reggae met blues- en funk-invloeden),

El Adoua (arabische muziek) en Yayla (Turkse volksdans). Voor het vormingsprogramma wordt 750 fr. (en eventuele vervoersonkosten) gevraagd.

Schrijven tegen racisme

Met de kogelpen zal Vlaanderen gewapend worden tegen racistische berichtgeving in de pers. Jongeren tegen Racisme verkoopt kogelpennen, waarbij je een pamflet krijgt met uitleg over de aktie en een reageerkaart om je mening aan de betrokken kranten of periodieken te laten kennen.

De aktie moet bovendien het niet onaanvaardige neveneffect hebben dat ze de organisatie Jongeren tegen Racisme financieel wat ondersteunt.

Slogans

De toenemende racistische graffiti in het Gentse stadsbeeld ergert heel wat mensen. Jongeren tegen Racisme nam daarom contact op met de Gentse stadsdiensten. 'Klacht neerleggen bij de politie' luidde het daar in eerste instantie. Dat houdt echter nog niet in dat de slogans verwijderd worden. Ondertussen zorgden verdere contacten met de politie en met de dienst milieuzorg er voor dat er bij Jongeren tegen Racisme een soort klachtenbank ontstond. Een seintje naar de vereniging en die zorgt er voor dat de politie dit aantrekt en de eigenaars er toe aanzet hun gevels proper te houden.

Voor alle verdere informatie: Jongeren tegen Racisme - Multikultukolor v.z.w., Kettingstraat 6, 9000 Gent. Tel. 091/26.56.36 of 091/24.35.77.

Boeken

D. Devalez, *Ik zit op een stoel. Handleiding*, Die Keure, Brugge, 1986, 144 blz. (tekeningen: R. De Moyer)

Deze uitgave, waarvan we in Bareel 35 al het werkboekje vermeldde, presenteert een nieuwe methode om anderstaligen Nederlands te leren. Ze kan ook gebruikt worden in het Bijzonder Onderwijs.

De basisidee is dat niet alleen woorden in de taal een betekenis hebben, maar het functioneren ervan in een zinvol geheel, de zinsstructuur, erg belangrijk is. Als een kind de zinsstructuur beheerst, zal het daarna woorden onthouden en bevatten langs het lezen, en tenslotte 'begrijpend leren lezen'. Voor het aanleren van de zinsstructuur wordt gebruik gemaakt van pictogrammen, die door het kind geïnterpreteerd worden. Deze over twee jaar uitgesmeerde methode heeft als hoofddoel dat een kind niet meer zou moeten overzitten wegens zijn gebrekkige kennis van het Nederlands. Daarom moet, aldus de auteur, de eerste graad van het onderwijs dienen als een 'taalbad'. Onderwijs in de eigen taal moet bijgevolg gedurende die periode worden vermeden. De methode moet het kind vooral Nederlands leren spreken, niet kennen.

Deze manier van onderwijzen is deels gebaseerd op de theorieën van de linguïst Noam Chomsky, die taal ziet

als een systeem met mathematische grondslag dat op vrij korte tijd kan worden beheerd.

H. Bel Ghazi, *Van zoek naar arbeidsmarkt. Marokkaanse migranten en hun kinderen in Nederland*, Het Wereldvenster, Houten, 1986, 176 blz.

'Voor veel deskundigen begint de geschiedenis van de migranten bij hun aankomst hier', schrijft Hassan Bel Ghazi in zijn voorwoord. Hij probeert in dit boek het Nederlandse publiek voor te lichten over Marokko, de sociale structuur, de geschiedenis en het volk. Wie dit leest, zal merken hoeveel idées-fixes er de ronde doen en hoe deze overgeplaatst wor-

den op de Marokkaanse migranten. Een tweede hoofdstuk volgt de Marokkanen in hun migratie, van de juridische en praktische problemen die zich stellen, over de gezinshereniging en de sociale isolatie van de migrant, tot de kinderen die opgroeien en op één of andere manier een weg moeten banen door de maatschappij. Bel Ghazi legt de nadruk op het sterk verlangen van de immigranten om ooit terug te keren naar Marokko. Hij zet de kroon op het werk met een reeks boeiende interviews met Marokkaanse jongeren in Nederland. Ze zijn het resultaat van twee jaar omgaan met jonge Marokkanen, waarbij hij langzaam hun vertrouwen moest zien te winnen. 'Onthullend en soms schokkend' noemt de uitgever de informatie die in dit boek vrij komt. Zoals steeds het geval is met deze auteur, een erg interessante uitgave.

Project Kansarme Jeugd Vlaanderen, *Knelpunt en Van knelpunt tot standpunt. Analyses - aanklachten - alternatieven*.

Het project Kansarme Jeugd Vlaanderen is een samenwerkingsverband voor jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jongeren. Dit jeugdwerk kwam tot enkele belangwekkende vaststellingen: de jeugdwerking moet op

een integrale manier aan het welzijn van de groep werken; de werking moet over ruime financiële en professionele middelen beschikken; tenslotte moet de problematiek samen met andere maatschappelijke structuren aangepakt worden.

'Knelpunt', zo heet het zwartboek dat, op basis van enquêtes, studie, discussies en samenwerking met de basis, een analyse maakt van de werking met kansarme jeugd. Dit zwartboek is nu in tweede druk te krijgen en wordt momenteel geaktualiseerd. In een tweede document 'Van knelpunt naar standpunt' worden alternatieven aangedragen en voorstellen geformuleerd.

Ook een adresseninventaris van het jeugdwerk met kansarmen is op onderstaand adres te verkrijgen.

Project Kansarme Jeugd Vlaanderen, Provinciestr. 108, 2018 - Antwerpen. Tel. 03/233.31.96.

T. Roelandt, J. Veenman, *Minderheden: sociale positie en voorzieningengebruik, Achtergrondstudie 1986 van rapportagesysteem Toegankelijkheid en Evenredigheid*, ISEO, Rotterdam, 1986, 128 blz.

In het Actieprogramma Minderhedenbeleid van de Nederlandse regering wordt jaarlijks een rap-

port opgemaakt van de positie van minderheden in verschillende sectoren van de samenleving, en van de toegankelijkheid van sociale voorzieningen. Hiervoor werd het rapportagesysteem 'Toegankelijkheid en Evenredigheid' ontworpen. Het is dit rapportagesysteem dat de studie van het Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek behandelt en waarvoor aanbevelingen worden gedaan.

Turks en Marokkaans meidenwerk binnen het Utrechtse jongerenwerk, Stedelijk Buitenlands Meidenwerksters Overleg, Utrecht, 1986, 39 blz.

Het overlegorgaan SBMO wil met dit boekje bekendheid geven aan het werken met Turkse en Marokkaanse meisjes en richtlijnen uittekenen voor een beleidsmatige ontwikkeling van het werk.

C. Bouw, C. Nelissen, *Werken en zorgen. Een vergelijkend onderzoek naar de arbeidervaringen van Turkse, Marokkaanse en Nederlandse vrouwen*, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, 1986, 162 blz.

Onderzoek over de zwakke arbeidsmarktpositie van Turkse en Marokkaanse vrouwen van de eerste generatie.

In de reeks *Cultuur en Migratie* verscheen onlangs *Tweede generatie immigrantenjongeren. Sociaal-kulturele determinanten van hun slagen of mislukken en enkele gegevens over hun oriëntatie als kind en adolescent*, 1986 - 2, 106 blz.

Antropologen behandelen het thema van de tweede generatie met als centrale vragen: welke zijn de verklaringsmodellen voor slagen of mislukken van kinderen die tot een etnische minderheid behoren en welke modellen zijn akseptabel? wat kunnen we leren uit gegevens over de intieme en sociale cultuur van immigrantenjongeren?

E. Roosens trekt een vergelijking tussen Europa en de Verenigde Staten. Migratie en cultuurverschil op zich zijn niet de grote oorzaak van het mislukken, konstateert hij. Bepaalde cultuurfurmaties bieden immers meer kans op slagen, ook bij immigranten. Het al of niet behoren tot een kaste-achtige minderheid, gekenmerkt door een mechanisme van ontmoediging dat hen eigen is, daarentegen heeft belangrijke gevolgen. Voor de Europese situatie is het belangrijk lukken en mislukken niet enkel vanuit het perspectief van het gastland te zien: binnen hun eigen referentiekader is de eerste generatie migranten vrij aardig geslaagd. De tweede generatie echter die re-

fereert naar de haar omringende cultuur heeft het heel wat moeilijker.

Bij onderzoek naar de onderwijsproblemen van Spaanse Amerikanen duidt M. Suarez-Orozco op de verschillende verklaringsmoedellen. Hij geeft eveneens aan hoe een nieuw etnisch bewustzijn sommige problemen kan immuniseren.

J. Leman heeft een aantal Siciliaanse en Marokkaanse immigrantenkinderen in Brussel vergeleken met autochtone leeftijdsgenoten. Hij heeft gepeild naar de subjektieve leefwereld van deze kinderen, die overal verondersteld wordt, maar zelden concreet ingevuld kan worden. Hoe reageert een kind? Hoe ervaart het zichzelf? Welke sociale en binnenfamiliale waarden neemt het over? Is de immigratie oorzaak van het minder presteren? In een 'proeve van onderzoek' werden op deze vragen via tests een antwoord gezocht.

Tenslotte komen Danz en Gründemann aan het woord. Zij hebben de situatie van Turkse jongeren in Nederland vergeleken met die van Nederlandse jongeren en gepeild naar de gevoelens die ze daarover hebben en hun oriëntatie op de toekomst.

Ze komen tot de konklusie dat de verschillen vooral tot uiting komen in het gedrag zelf, niet in de beoordeling of beleving van dat gedrag.

Andere aanwinsten van het V.O.CO.M. uit de reeks 'Cultuur en Migratie' zijn:

- Joris, e.a., Vrouwen in drieloud. Opvoeding, groepswerking en zelfhulpgroepen bij Siciliaanse, Marokkaanse en Turkse migrantenvrouwen, 1984 - 1, 107 blz.

- J. Leman, Integratie anders bekeken, 1984 - 2, 94 blz.

- S. D'Hondt, e.a., Motieven en symbolen in de Algerijnse, Turkse en Egyptische volkskunst, Betekenisgeving in de Algerijns-Berberse tapijten en ceramiek, in de motieven op Turkse kousen en in de fresco's op de huizen van de pelgrims in Egypte, 1986 - 1, 102 blz.

Te bestellen bij: Cultuur en Migratie v.z.w., E. Delvastraat 35, 1020 Brussel. Tel. 02/428.99.00.

P. Brassé, e.a., Positie en kansen van etnische minderheden in Nederlandse ondernemingen. Onderzoek naar de positie van etnische minderheden in 14 Nederlandse

ondernemingen en instellingen, en naar hun kansen op toetreding tot deze arbeidsorganisaties, Ministerie van Sociale Zaken en Tewerkstelling, Den Haag, 1986, 162 blz.

Een verkennend onderzoek naar werving en diskriminatie van allochtonen op de arbeidsmarkt en naar de positie die ze in een arbeidsorganisatie innemen (formele en informele positie, functie, participatie aan ondernemingsraad en personeelsvereniging).

Ondernemingsraad zakboekje 1986/87, samengesteld door G. Cox, M. Weyns, F. Wyckmans, Kluwer, Antwerpen, 401 blz.

Met de sociale verkiezingen in zicht gaf Kluwer een zakboekje uit over de ondernemingsraad. Dit orgaan is bepalend voor de sociale verhoudingen binnen middelgrote en grote ondernemingen. De juridische beschikkingen over de ondernemingsraad zijn echter niet altijd even goed gekend. Tevens kan deze vorm van overleg slechts optimaal functioneren als de werknemers hun rechten kennen en voldoende vorming kregen. Daarom bevat dit zakboekje, waarin je zowel theoretische als praktische gegevens vindt, verrassend veel nuttige, zij het gespecialiseerde, informatie.

Info-klapper. Basiseducatie voor en door culturele minderheden. Informatie ten behoeve van het betrekken van etnisch educatief kader bij de basiseducatie, StEM, Utrecht, 1986, 305 blz.

Dit werkstuk is het resultaat van een project dat tot doel had na te gaan hoe leden van etnische groepen beter bij basisedukatie kunnen worden betrokken.

Basisedukatie is gericht op groepen mensen in een situatie van achterstand. Het moet leiden tot het vergroten van kennis en vaardigheden, nodig voor het dagelijks leven en het volwaardig functioneren in de maatschappij. Binnen het project 'Kaderontwikkeling' heeft men een aantal modellen uitgewerkt, gebaseerd op ervaringen en inzichten opgedaan in projectactiviteiten. Die modellen kunnen op lagere niveaus worden aangewend. Taal - Nederlands, de eigen taal, een derde taal - speelt in die volwassenenvorming een grote rol. Rekenen en sociale kennis en vaardigheden evenzeer. Naargelang de doelgroep wordt een grote flexibiliteit in de programma's bepleit.

Speciale aandacht wordt in deze Info-klapper ook besteed aan de organisatie en planning van de basisedukatie.

Te bestellen: Stichting Educatie Culturele Minderheden, postbus 173, 3970 AD Driebergen, Nederland.

Rabia M'Rabet, Le diabète sucré et son traitement, Brussel, 1986, 51 blz. Franse en Arabische versie, samen ingebonden.

Suikerziekte, in sommige kringen beter gekend als diabetes, schijnt één van de meest voorkomende aandoeningen in het Middellandse-Zee-gebied te zijn. Naar schatting 4 % van de mediterrane bevolking lijdt aan de ziekte. In de veronderstelling dat de ziekte bij alle mediterrane bevolkingsgroepen in gelijke mate zou voorkomen, dan zouden er onder de bevolking van vreemde herkomst in België, zo'n 5.000 Marokkanen, 12.000 Italianen en 2.000 Spanjaarden de ziekte hebben. In elk geval een omvangrijk probleem, temeer omdat de sociale en medische kosten erg hoog liggen: Nierinsufficiëntie, blindheid, arbeidsongeschiktheid komen niet zelden voor. Een goed ingelichte patiënt echter kan de

ziekte zelf controleren via het regelen van het glucose-gehalte in het bloed, en zo complicaties vermijden.

Dit boek richt zich dan ook tot immigranten die aan de ziekte lijden, hun familie en verplegend personeel. Migrantenvrouwen komen immers moeilijker aan informatie dan autochtonen. Dat de makers van deze handleiding zich bewust zijn van de barrières die migranten moeten doorbreken om zich te informeren, blijkt uit hun planning: na een half jaar zal men het effect van de brochure evalueren. De actie wordt dan, indien nodig, uitgebreid. Daartoe voorziet men een videofilm over suikerziekte en de behandeling ervan, in verschillende versies (Arabisch, Spaans, Italiaans, Engels, Frans, Nederlands).

Het boek 'Le diabète sucré' is een uitgave van het Comité Santé Immigrés, in samenwerking met het Erasmus-hospitaal van de U.L.B. en met de steun van de Franstalige Gemeenschap. Het is gratis te verkrijgen op de dienst Endocrinologie van de ULB Erasmus-hospitaal.

Financiële steun voor het project is altijd welkom en zelfs aftrekbaar van uw belastbaar inkomen. Rek.nr. 004 - 2500344 - 85 ('don 10.71.99.06 Education du Diabète') van Fondation Erasme, Route de Lennik, 1070, Brussel.

8 Août 1956. Marcinelle.
Mémoires d'une catastrophe
Etudes réunies par Felice
Dassetto et Michel Dumou-
lin, CIACO, Louvain-La-
Neuve, 1986, 171 blz.

De S.A. du Bois du Cazier.
In augustus '56 had daar
een tragedie plaats: een
ondergrondse brand veroor-
zaakte er de grootste
mijnramp in de Belgische
geschiedenis. Veel van
de slachtoffers waren Ita-
liaanse immigranten. Het
leven werd er omgegooid:
de strijd tegen de dood,
de wachtende vrouwen, de
solidariteit onder de
mijnwerkers drukten hun
stempel op de toekomstige
ontwikkelingen.

Ruim dertig jaar later is
men de ramp nog niet ver-
geten. Op verschillende
plaatsen werd 'Marcinelle'
herdacht. In Louvain-La-
Neuve werd hierover een
kollokwium gehouden. His-
torici en sociologen wezen
er op dat de gebeurtenis-
sen in Marcinelle be-
schouwd kunnen worden als
een schakel in de Belgi-
sche sociale geschiedenis.
Niet alleen de omvang van
de ramp, maar ook de duur
ervan - en dat allemaal
breed uitgesmeerd in de
kranten en voor het eerst
op televisie - en de reak-
ties in binnen- en buiten-
land maakten de herinne-
ring aan de tragedie bij
een generatie Belgen en
Italianen onuitwisbaar.

Het boek over Marcinelle
is ontstaan uit de bijdra-
gen aan het kollokwium en
behandelt de weerslag van
de ramp op het immigratie-

beleid, de energiepolitiek
en de demografie. Ook de
rol van de media bij het
verslaan van de katastro-
fe en de invloed op de
kollektieve herinnering
komt uitvoerig aan bod.
Een interessante en veel-
zijdige analyse.

Amin Maalouf, *Les croi-
sades vues par les Ara-
bes*, Ed. Lattès, Paris,
1983, 299 blz.

Een noodzakelijke aanvul-
ling voor elk geschiede-
nisboek dat jonge West-
Europeaanjes veronder-
steld worden te leren.
Samengesteld op basis
van kronieken en getuige-
nissen van geschied-
schrijvers.

L. Rocher, F. Cherqaoui,
*D'une foi l'autre. Les
conversions à l'islam en*

occident, Ed. du Seuil,
Paris, 1986, 221 blz.

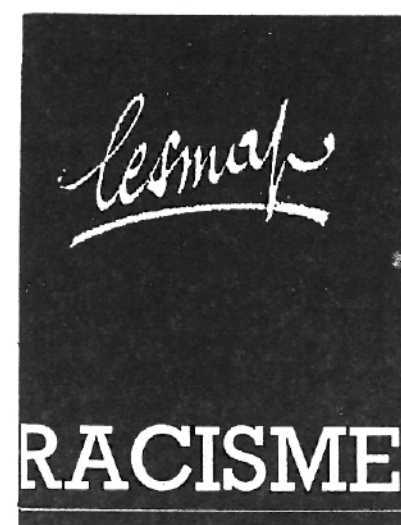
Rocher en Cherqaoui in-
terviewden een hondertal
westerlingen die zich be-
keerden tot de islam. Wat
dreef hen daarbij? Welke
veranderingen bracht dit
in hun leven teweeg? Hoe
Hoe zien ze de westerse
kritiek op de islam?

H. Körner, U. Mehrländer,
*Die "neue" Ausländerpoli-
tik in Europa. Erfahrung-
en in den Aufnahme- und
Entsendeländern*, Verlag
Neue Gesellschaft, Bonn,
1986, 266 blz.

Bijdragen over het terug-
keerbeleid voor migranten
in Europa (West-Duitsland
Nederland, Frankrijk) en
het effect ervan in de
herkomstlanden. In een
bijkomend hoofdstuk wor-
den de mogelijkheden on-
derzocht van politieke,
technische en financiële
samenwerking tussen gast-
en herkomstlanden om te-
rugkeer te begeleiden.

Brochures

M. Laquière en D. De Laet,
*Lesmap 'Racisme; vooroor-
delen tegenover migranten
en hun gezinnen'*, herwerk-
te uitgave, Info-Jeugd Na-
tionaal, Antwerpen, 1987,
102 blz.

In 1982 al gaf Info-
Jeugd een map uit met
lesmateriaal over racis-
me. Vier jaar lang werd
dit materiaal in de
praktijk getoetst aan
haar bruikbaarheid. Nu
is er een herwerkte ver-
sie beschikbaar. De les-
map bevat zeer praktisch
materiaal, goed voor
meer dan 20 lessen, be-
stemd voor leerkrachten
en jeugdwerkers die te
maken hebben met jonge-
ren van boven de 15
jaar.
De auteurs hebben geko-

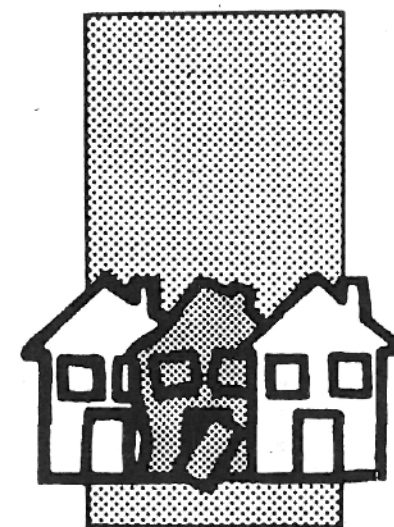
zen voor een aanpak
waarbij jongeren gekon-
fronteerd worden met de
situatie van migranten
en de ervaring gediskri-
mineerd te worden. Op
die manier hopen ze dat
leerlingen via kennis en
inzicht meer begrip
krijgen voor de migran-
ten, dat ze via een emo-
tionele benadering ('er-
varing') hun houding
aanpassen en - als bij-
komende doelstelling -
een aantal vaardigheden
ontwikkelen als het wer-
ken in groep, de inter-
viewtechniek, het ver-
werken en verwerken van
informatie e.d.

Te bestellen: Info-Jeugd
Nationaal, Prinsstraat
15, 2000 Antwerpen. Tel.
03/231.07.58.

*Werkboek. Forum rond leeg-
stand*. Leuven, 1987, 98
blz.

Leegstand en verkrotting
hebben de laatste jaren
sterk om zich heen gegre-
pen. Het is een door het
beleid grotendeels ver-
waarloosd probleem,
schaarse plaatselijke ini-
tiatieven als 'verkrot-
tingsbelasting' of renova-
tieprojecten daargelaten.

Uit het Leuvense buurt-
werk De Straatmus groeide
de v.z.w. Forum rond leeg-

stand, die de mensen wil
informer en samen de
leegstand bestrijden. Het
net uitgekomen *Werkboek*
schetst het problemati-
sche van leegstaande wo-
ningen, de gevolgen ervan
en de weerstanden tegen
een sytematische aanpak,
heeft het over het beleid,
het kontrakt tussen huur-
der en verhuurder en geeft
praktische informatie voor
organisaties die rond
leegstand werken.
Het werkboek richt zich in
hoofdzak tot basiswerkers
en bewonersgroepen die in
hun buurt acties tegen
verkrotting en leegstand
(willen) opzetten.

Te bestellen bij: v.z.w.
Forum rond Leegstand,
Straatjesgang 3, 3000
Leuven. Tel. 016/22.41.03
of bij de R.I.S.O.'s.

Tribune Immigrée, themanummer 'Etre musulman en Belgique', nr. 21, dec. 1986/jan. 1987, 102 blz.

Tribune Immigrée pakt uit met een extra-dik nummer over de islam in België.

Een overzicht van de verschillende artikels: interviews met M. Baroudy (Rassemblement Démocratique Marocain), Aïssa Najjari (Federatie van Belgische moskeeën), het islamonderwijs, Maghrebi-aanse muziek, bronnen van het islamitisch recht, vrouwen in de islam, de familie, het ouderlijk gezag, godsdienst en liefde, sexualiteit en islam, verspreiding van de islam, Turkije, de Maghreb, maraboutisme, mysticisme, soufisme, de islam in Vlaanderen en Wallonië. En dan zijn we nog niet volledig met deze opsomming.

Een uitstekend nummer.

Te bestellen: I.D.I., Rue

du Méridien 15, 1030 Brussel. Tel. 02/217.97.82.

Projektkrant 58

'Samen Wonen, Samen Leven' ontwikkelt allerlei voorlichtings- en informatie-materiaal. Nr. 58 van de Projektkrant gaat over 'ETC'-onderwijs, het onderwijs in eigen taal en cultuur. Dit nummer belicht het Nederlands beleid terzake en de praktijk van het ETC-onderwijs in het Rotterdamse. Een overzicht van beschikbaar ETC-materiaal voor jonge kinderen sluit het nummer af.

Abonnementen of losse nummers van de Projektkrant zijn te bestellen bij: SWSL, Snellemansstraat 9, 3035 WJ Rotterdam.

Nicandros, periodiek van de Communauté Hellenique

de Liège, Griekse en Franse tekst.
Skr.: Rue Grande Fox-halle 85, 4400 Herstal.

Anne Frank Kranten

De Anne Frank Kranten geven informatie over wereldoorlog II, fascisme, racisme, anti-semitisme en diskriminatie. Ze zijn bestemd voor jongeren, bevatten uitstekend materiaal om in de school te gebruiken en verschijnen in een versie voor kinderen van 10 tot 14 jaar en in een versie voor jongeren, ouder dan 14. Bij de kranten horen een werkblad (met meningvragen, opdrachten, kruiswoordraadsel), een poster en een videofilm.

De Anne Frank Kranten en video's zijn te bestellen op dit adres:
Parkweg 20 A, 2271 AJ Voorburg (Ned.).

WERKGROEP STEMRECHT '88
p/a Platform Migrantenorganisaties
Poststraat 156
1030 BRUSSEL

PETITIE STEMRECHT '88

Ik steun de actie "Stemrecht '88" die opkomt voor actief en passief stemrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1988, aan alle migranten die reeds gedurende 5 jaar in België regelmatig verblijven. Ik ben van oordeel dat alle mensen die wonen en werken in een samenleving moeten kunnen meebeslissen en dat dit een noodzakelijke voorwaarde is voor een volledige democratie.

Ik geloof ook dat deze actie de toenadering en wederzijds begrip tussen Belgen en immigranten zal bevorderen en dat een dergelijke uitbreiding van de democratie noodzakelijk is om een halt toe te roepen aan het opkomend racisme.

NAAM	ADRES	NATIONALITEIT / HANDTEKENING
------	-------	------------------------------

Onderzoek naar taalklassen

In navolging van een initiatief in Nederland tracht de Taalunie nu in Vlaanderen een inventaris op te stellen van de taalklassen voor anderstaligen.

Wie in Vlaanderen als anderstalige Nederlanders wil leren heeft het niet zo gemakkelijk. Kursussen en taalleergangen zijn er genoeg, maar wie geeft ze, waar en hoe? Om op deze vragen een duidelijk antwoord te vormen onderzoekt de Nederlandse Taalunie het bestaande aanbod.

Willen daarom alle initiatieven die een cursus Nederlands aan anderstaligen in hun pakket of activiteiten voorzien, kontakt opnemen met:

Karen Sergeijssels, p/a FOYER vzw, Werkhuisenstraat 25, 1080 Brussel.
Tel. 02/426.74.95.

Zwarte mijnwerkers vragen solidariteit

Meer dan 1500 mijnwerkers van een asbestmijn in Penge in het noordoosten van Zuid-Afrika werden kollektief ontslagen na een staking. Velen van hen lijden aan asbestose, een dodelijke longziekte. Het Steunfonds Derde Wereld vraagt uw steun voor een projekt ten voordele van deze mensen: de mijnwerkersvakbond BAMCWU wil starten met een coöperatieve met een medisch verzorgingscentrum. Zo kun je op een konstruktieve manier de apartheid in Zuid-Afrika de wereld uithelpen.

Steunfonds Derde Wereld, rek.nr. 001 - 0451780 - 30, Kazernestraat 68, 1000 Brussel. Vermelding 'steun zwarte vakbond'. Giften van 1000 fr. of meer zijn aftrekbaar van uw belastbaar inkomen.